

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest,
V., Személynök-utca 25. sz.
Hirdetések kizárólagos fel-
vétele
VII., Kertész-utca 16. sz.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

Szerkesztette 1886—1915:
SZABOLCSI MIKSA.

Telefonszámok:
Szerkesztőség, kiadóhivatal 95-28
Hirdetési osztály 85-00
Előfizetési feltételek:
Egész évre 20 korona
Fél évre 10 korona
Negyed évre 5 korona

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Az Egyenlőség legközelebbi száma nem jelenik meg szombatra, a rendes időben. Legközelebbi számunk ünnepi kettős szám lesz és előfizetőink szeptember 27-ikére, szerdára, az ünnepet megelőző napon kapják kézhez. Ünnepi számunk ára, tekintettel nagy terjedelmére, egy korona lesz a példányonként vásárlók számára. Előjegyzéseket ünnepi számunkra a kiadóhivatal szeptember 25-ikéig fogad el. Hirdetéseket az ünnepi számba hirdetési osztályunk szeptember 22-ikéig vesz fel.

A falu jegyzője.

A békés erdélyi hegyek közt szekéroszlopok zörögnek végig, ágyukat vonszolnak, gyalogos katonák ütemes menetelése dobogtatja a termő szántóföldet és a regényes erdei ösvényeket, a tiszta, illatos levegőégben gépmadarak kattognak. Az otthon melege egy időre eltűnt, az élet színei elvonultak kincses Erdély drága földjéről, melyben az otthon talán legmelegebb, az élet legszínesebb volt. Fegyverek zaját fogják visszhangozni a Beszkidek, a fogarasi hegyek, a Retyezát, vértől pirosodik az Olt, a Küküllő. Újra életre kelnek a régi legendák: Segesvár, Piski, Vizakna, Déva ... A magyarok Istene óvja meg kegyelmesen Erdélyt! Erdély mindig bástyája volt Európának a keleti barbárság ellen: ma sem lehet kapuja az elmaradt embertelenségnek. Erdély mindig sziklavára volt a magyar szabadságnak, liberálizmusnak. Erdélynek kell örködnie tovább is a magyar szabadságon.

E héten az erdélyi hegyek közt úgy éreztem magam, mint a fizikus, ki egy kicsiny tükördarabban fel tudta fogni a napot. Egy izzó pontban tükrözött előttem egy egész égő világprobléma.

Menekülők rohanó, erőlködve döcögő szomorú menetében értünk be egy kis faluba. Székelyvaja. Színmagyar, kálvinista község, Maros-Tordában. A jegyzőt keressük. „Szegény jegyző — mondják a népek — egész nap a hivatalában dolgozik, mióta a háborút megüzenték. Pedig napok óta csak növényi eledelből él, mióta a bala-

vásári metsző elmenekült.“ A jegyző nevét tudakolom. A székely gazda méltóságos tempóju, értelmes tagolású hanghordozással mondja — csak ezen a vidéken beszélnek ilyen csodaszépen magyarul: — „Nádasi Hermann, izraelita, instálom“. A község népe nyugodt, nem vesztette el a fejét a menekülés nagy forgatagában. Mikor kérdezősködünk, azt feleli: „A jegyző ur mondta, majd szól, ha menni kell“.

„Nádasi Hermann, izraelita“. A falu zsidó jegyzője, ki ottmarad hivatalában, vezeti, megnyugtatja népét, mikor már napok óta a menekülők beláthatatlan tömegei kétségbeesett menetben gázolnak át a falun. A zsidó jegyzőben úgy bizik a népe, hogy szavára megnyugszik, miként a tenger haragos hullámai elültek valamikor Mózes beszédére. Milyen kis pont a földrengés, világégés, menekülés, életek, sorsok, pályák, reménységek rombadóltének vad káoszában, haláltáncában! És milyen megnyugtató jelenség! Kis hely, melyen az ember megállhat, elmélkedhetik, vigasztalódhatnak és bizalmat nyerhet. A zsidó, akinek a hazafiasságában úgy szeretnek kételkedni, a zsidó, akit közhivataloktól, a közigazgatás méltóságaitól oly szívesen tartanak távol, a zsidó: „Nádasi Hermann, izraelita“ személyében milyen gyönyörű példáját adja annak, hogy a közigazgatás legfelelősségesebb helyén, a legváltóságosabb percekben mennyire igaz embernek tud maradni akkor is, mikor maga a többenél is nagyobb nyomort szenved éppen, mert igaz zsidó is tudott maradni. Igazi zsidósors a Nádasi Hermanné: többet szenvedni és többet dolgozni, mint más. Azért szenvedni többet, mert zsidó és többet dolgozni, noha többet szenved. Csak egyetlen ember ez a Nádasi Hermann, szegény, szürke, sokat dolgozó, keveset kereső falusi ember, egyszerű falusi zsidó és mégis milyen jó megállni egy percre az ő alakja előtt, a világháboruban is, melyben uralkodók, hadvezérek, félisten-hősök írják neveiket arany betűkkel a történelem lapjaira.

35.000 magyar zsidó lett földönfutóvá. Támogassátok őket!

De jól esik megállanunk Székelyvaja kálvinista magyar népe előtt is. És jól esik mondanunk: ime, ez Erdély! Színmagyar, protestáns község, melynek, a boltoson kívül, egyetlen zsidója a jegyző. A falu jegyzője, a nép vezetője, atyja. És jól esik megállapítanunk: Erdély máig is megtartotta történelmi hagyományait. A háboru ugyanazt a liberális, türelmes, felvilágosodott Erdélyt akarja tűzbe borítani, melynek valamikor a szombatos, zsidó Pécsi Simon volt a kancellárja, melyből Báthory István fejedelem Lengyelország zsidói számára is elvitte a szabadság fátyóját, amelyben Bethlen Gábor fejedelmi udvara zsidó orvosokat és tudósokat látott környezetében.

Ugyanaz az Erdély, a szabadság, vallásszabadság, türelmesség Erdélye. Jól esik mondanunk, látnunk. És könyezőbb szívvel szeretnők magunkhoz ölelni bérceit, folyóit, erdeit, népét, ezt a tisztafejű, nemes szívű magyar népet.

Ugyanez az Erdély, a szabadság, türelmesség Erdélye. Jól esik mondanunk és fájó elgondolni: milyen az ellenség, mely rablószándékkal, ragadozó étvágygyal kopogtat Erdély szorosain?

Erdély és Románia! Nádaszi Hermann esetében, mint kis gyújtópontban, milyen vakító fényrel látjuk meg a támadó és megtámadott népek különbözőségét. Erdély: a felvilágosultság, Románia: a sötétség. Erdély: a liberalizmus, Románia az elnyomás, türelmetlenség. Erdély: az egyenlőség, Románia: a kiváltságok földje. Ha történelmileg tekintjük a két ellenséget: Erdély a következetes fejlődés képe, melyben a szabadság, türelmesség a fejedelmektől indult ki és a népekre ment át, Báthory Istvántól, Bethlen Gábortól, Székelyvaja tisztalelkű magyar népére. Romániában a fejlődés is visszajára fordult. A román hercegségig a zsidók sorsa jó volt, a hercegség korában hanyatlott, a királyság már az Európa hatalmainak tett azt az ígéretét is megszegte, hogy a zsidók sorsán javítani fog. A háboru első tűzcsóvjára két képre világít: Székelyvaja községre, mely a zsidó jegyző szaván csügg, mely protestáns földművesei fölé zsidó jegyzőt emel és a román hadseregre, mely első soraiba állati sorban tengődő zsidóit állítja, az első tűz ártatlan martalékaiul.

A világháboru harmadik évbe forduló szenvedései, hányattatásai, bonyodalmai, sok kétségbeesése és gyásza közepett is meg kell tartanunk egy hitünket. Azt, hogy a háboruban az erkölcs, az igazság fogja a diadal pálmáját megnyerni. Nézzünk meleg szeretettel Székelyvajára és küldjünk egy tekintetet a határbérceken túl, Románia felé. És kérdezzük: melyik az erkölcs, melyik az igazság?

Glosszák a hétről.

•••

Mint már itt mult héten prófétaszemmel jeleztük, csak a klerikális magyar sajtó fogja kellőképen értékelni, mit tettek a zsidók az erdélyi menekültekért. Hamarabb, mint hittük, teljesedett a prófécia. A székelyek még javában menekülnek, a zsidók még javában adnak, de az *Élet* című előkelő folyóiratban máris megjelennek a döntő sorok:

Menekülők. Vonatok hosszú sora szenvedést, boldogtalanságot, hazátlanságot hoz közibénk. S a *kabarék városának*, a léhaság és festett ábrázatok fészkének idegessé, kapkodóvá válik a lélekzete. A háboru szele éri a vigalmak könnyelmű népét s járványnyá fejlődik a hisztéria. Amazok pedig jönnek, egyre jönnek, s ahogy itt is, ott is felbukkan utcák során az alakjuk, olyanok, mint a bárducok az ölebek között. Közibénk hozták az erdélyiek a magyarságot, hogy annál rikitóbban érezzék a főváros és vidék közti különbséget.

Mindent feláldozó, szenvedő magyarok és mindent szállító, *mindenen nyerő idegenek* kerülnek egymással szembe, akiknek nemcsak a szívük, *de az erszényük sem igen nyílik meg. Az erszény fura lakatra jár.* Nem pattan fel arra, hogy Kárpátokban, Tirolban, Isonzó mellett elvérzett, az ő gazdagságukat és dús gyarapodásukat is védő katonák fajtája kér most támogatást. De felnyílt akkor, amikor csak menekülni tudó idegenek szaladtak a nyakukba. *Akkor volt minden.* Azonmód, sőt előre volt. S amikor amaz idegenek nyomban uzsorára vetemedtek, alig értette meg ez a közönség, hogy nem szorultak rá a napi két korona tíz fillér segítségre . . .

És így tovább, miután a menekülő székelyeket és a budapesti zsidókat egymással szemben kellőképpen megvilágította.

Már most két eshetőség van. Vagy lenyomatni itt újra a *Pester Lloyd*-ban és az *Est*-ben hetek óta megjelenő adakozási listákat, a mindenen nyerő idegenek neveivel és melléjük a miniszterek leveleit Vészi Józsefhez és Miklós Andorhoz, kik szintén mindenen nyerő idegenek. Evvel azután bebizonyulna, hogy a zsidó erszény nem igen nyílik meg, vagy pedig fura lakatra jár, a Weiss Manfrédé olyan furára, hogy egyszerre csak ötvenezer koronát adott a székelyeknek, ami körülbelül ötven püspök, vagy huszonöt gróf adományának felel meg. A másik eshetőség volna egy rövidet és mérgeset káromkodni, elgondolva, hogy a magyar zsidók harminckét milliót adtak a háboru alatt jótékony célokra és fütyülni arra az enyhe denunciálásra, hogy a galiciait támogattuk, a székelyt nem.

Mi a két eshetőség közül a harmadikat választjuk: Azt, hogy nem felelünk az *Élet*-nek, egy szót sem felelünk, csak újra lenyomatjuk itt, nagy betűkkel kéthét előtti felhívásunkat:

**TÁMOGASSÁTOK AZ ERDÉLYI
MENEKÜLTEKET!**

Az Alkotmány e héten zsidó-hetet rendezett. Egyideig szünetelt a hecc, az előfizetők már nyugtalanodni kezdtek. Ezen a héten azonban nagyon szépen kárpótolta őket a lap. Nem a zsidókat: az előfizetőket.

A nagy heccmester, Bangha páter kezdte. két hosszú cikkben tárgyalta meg őket, akik „a katolicizmus ellenségei.” Márkus László folytatta. Megtudjuk tőle, hogy ők egyszersmind „a turánizmus ellenségei” is. Mennyi izinus! Mennyi ellenség! És mind idebenn. A határokon innen. A határokon túl azonban nincs komoly ellenség. Az orosz? Mi az? A román? Nevetség. Az olasz? Semmi. Az angol, a francia, a belga, a szerb, a japán? Ki ír ma ezekről cikksorozatot az Alkotmányban?

A zsidó, az más, az aztán komoly ellenség. Az ellen védekezni kell

„Készüljünk, — írja Bangha Béla — építsük fel bástyáinkat, nehogy ha a kétségtelenül készülődő ellenség románmódra hirtelen rajtunküt, a katonaságnak csak egy része legyen a helyén.”

Zajos helyeslés. Valóban így van. A zsidók készülődnek és ha, Isten ments, Bangha Béla nincs a helyén, mikor rajtukütünk, akkor bevesszük a várat. Ezért feltétlenül helyeslendő, hogy a páter legyen a helyén. Mi tudjuk, hol a helye. Csak ő is tudja. A román hasonlat sem rossz. Kihez hasonlíthatna bennünket Bangha mester nagyobb sikerrel? A zsidókat, kik szép számmal küzdenek most odalenn az erdélyi hegyekben, röviden a románokhoz hasonlítja. Bangha páter így veszi ki a részét az erdélyi küzdelemből. Ő nem küzd a románok ellen Erdélyben, ő Budapesten hasonlatokat állít össze és a zsidók ellen küzd.

De nemcsak ellenünk. Az sem rossz, amit Luther-ról mond, hogy „egészen a nyugtázkodó és sörivő németek izlésére szabta vallását.”

Ez már teszi. Nemcsak a zsidókról van tehát szó, hanem a németekről is szép, méltó módon. Ahogy megérdemlik. Van azonban komoly, tudományos érv is:

„A Jardin de Paris-k és a Téliekertek közönségének nem kell a távol, eszményi mezőkből intő paradicsom. Ime, a katolicizmus iránti ellenszenv legnépszerűbb és legáltalánosabb oka.”

Hogy Bangháék csakis az eszményi mezőkből intő paradicsomért harcolnak, kétségtelen. Ezen nem is fogunk vitatkozni. De baj volna, ha a paradicsom kertjébe is csak úgy lehetne belépni, ahogy a páter a pesti Jardinekről képzeletben. E sorok szerény írója még sem a Jardin de Parisban nem volt soha, sem a Jardin d'Hiverben, de úgy tudja, hogy egyik helyen sem kér keresztlevelet a jegyszedő. Csak a jegyet kéri.

Tehát a Téliekertek közönségében egész alaposan téved a hitvitázó atya. Abban azonban szintén téved a páter, hogy ezek a kertek a katolicizmus iránti ellenszenv legnépszerűbb oka. Hogy miattuk nem kell

a paradicsom, amelyik a mezőkből int. (Legalább írni tudna a szerencsétlen!) Nem, a paradicsom nem fontos, sőt a mezők sem, sőt a Jardin és más kertek sem. Az ok az, hogy a páter vezényli ezt az új katolikus hadjáratot, az ő helytelen mondatokból intő személye az oka az ellenszenvnek. Az ok az, hogy ilyen cikkek jelennek meg a háboru huszonhatodik hónapjában. Az ok az, hogy a páter nemcsak rosszat gondol, de rosszul ír is. És hogy ilyen paradicsomokat, melyek inkább petrezselymek, lóbál a közönség előtt 1916. szeptemberében.

Bucsuzzunk a Dobrudzsától. A dobrudzsai zsidók szabad polgárok voltak a bolgár uralom alatt. Egészen 1913-ig. Akkor jöttek a románok és fölszabadították a bolgár Dobrudzsát. A zsidók megkapták az egyenjogúságot. Ugyanolyan jogokat, mint a többi román zsidók: semminőt. Azaz, hogy nem éppen így van. Akik azelőtt szabad polgárok, sőt szabad bolgárok voltak, szabad románok lettek. Szabad románok, ezt úgy kell érteni, hogy a románoknak szabad volt ettől fogva a dobrudzsai zsidót ugyanazokban a pogromokban részesíteni, amikben eddig csak a romániai testvéreket szerencsételtethették. És ha szabad volt, nyugtalanok lehetünk, meg is tették. De szerencsére csak három évig tartott az arany szabadság. Ma a bolgárok már tul vannak Szilisztrián s a román Dobrudzsában nyomulnak előre győzelmesen. A menekülő román sereg — s erről fájdalmas telegrammok számolnak be, — ahol csak teheti, gyakorolja a zsidón való jogait: kifosztja, rágyújtja a tetőt, öldösi. De a többinek annál édesebb lesz a szabadság, amit Mackensen egyesült német-bolgár-török hadai hoznak. Reméljük, hogy ezzel aztán Dobrudzsza megszűnik felekezeti téma lenni mindörökre.

Erdély zsidó menekültjei.

— Saját tudósítónktól. —

... És még mindig jönnek a teherkocsik. Egyiknek van teteje is, a másikon kifeszített kabátokon keresztül esik be az eső. Az ajtók sineken járnak, rajtuk felírás: harminchat embernek, vagy hat lónak, bennük pedig hetven menekült szorong összepréselve és hetven menekült lesi-várja, mikor jutnak egy falat kenyérhez, mikor kapnak fél pohár tejet, hogy a folyton sirásra álló kicserepedett apró ajkak közé ételt öntsenek. És a teherkocsik alján hosszú, széntől feketére festett lépcső, életveszélyes járni ezen, egy ötven felé járó öreg ur mászkál a lépcsőkön, szalad egyik kocsiból a másikba, vigasztalni a kétségbeesetteket, reménységet önteni azokba, akik két nap óta színét sem látták már az enivalónak. A kocsikban nincsen hely, az öreg ur néha megpihen a teherkocsik ütközőjén, talán csak ilyenkor, amikor nem látják a többiek szomorodik el egy pillanatra, ilyenkor is csak azért, mert nem tud hirt adni magáról szeretteinek, akik Pesten kisirt szemekkel, izgatottan várnak hirt róla, a hitvesről, az apáról, a brassóiak rabbijáról.

Damjanich-utca huszonnyolc, második emelet tizenkilenc. Kun doktor urnál találkozom először *Pap Lajos* dr.-ral, a brassói rabbival, kiről mult héten aggodalmasan írt az Egyenlőség. A brassói rabbi kedden megérkezett. Kedden este. Pontosan két hétig tartott az utja. Szemben ül velem, mosolyog, nevetve meséli el utazásának történetét, el sem komolyodik, nem akar szomorúságot okozni a familiájának. A beszédje: muzsika, a legszebb magyar beszéd, amelyet hosszú idő óta hallottam, az alakja olyan, mintha a históriás könyvekből szakították volna ki, régen földben porladó erdélyi urakra hasonlít az arca.

És szinte meg se moccanunk, amikor mesél. Sokat és érdekeset mond el, vannak mondatai, amelyek majd a históriáé lesznek, milyen kár, hogy ezeket most még nem lehet és nem is szabad megírni.

Mondja:

— Kedden délelőtt még tanácskozáson voltam a polgármesterhelyettesnél, Fabritius urnál. Akkor már tudtuk, hogy a románok közel vannak, tudtuk, hogy a betörés első áldozata *Rosenberg* főhadnagy, brassói kereskedő, aki Predeálnál elesett . . . *Akkor már a város átadásáról volt szó.* Megbeszéltük, hogy a román hadvezért kérni fogjuk, kímélje meg a város polgárságát. Én ott akartam maradni, hogy vigyázzak a brassói zsidók új templomára, felszerelésére, hiveim vagyonára. Vigyáztam volna természetesen keresztény polgártársaim jószágára is, hiszen közöttük annyi sok jó barátom volt, ezeknek a száma még a hiveim számánál is nagyobb . . . No igen, mert hivem mindössze csak kétszáz van Brassóban, keresztény jó barátom azonban egynéhány száz . . .

— És kedden este mégis mennem kellett. Hogy miért? Ezt is meg fogom még mondani, de nem most. A hangulat olyan volt Brassóban, hogy jobbnak láttam, ha eltávozok. Odavaló oláhok az utcán nyíltan sértegettek. A lakásom és a szekrényem kulcsait az asztalon hagytam és gyalog elindultam a hegyekbe. Csak Bertalan-állomáson találtam egy vonatra. A marhakocsiban hetvenen voltak, előkelő brassói polgárok. Segesvárra, ahova máskor öt óra alatt érkezik meg a vonat, mi szerdán este értünk. Mit meséljek az utamról? Hát bizony nem sokat ettünk utközben. A társaságom kínált enni-valóval, de hát én csak kenyeret fogadhattam el. Erzsébetvárosban lekapcsolták a vonatról a mi vagonjainkat, én mint katonai segédlelkész egy fogolytranszporttal utaztam tovább. Így értem el Aradig.

— És ott ágnak estél — veti közbe a főtisztelendő asszony.

Nevetve mondja a rabbi:

— De azért mégis prédikáltam az aradi templomban. És mutatja is az *Aradi Közlöny* multheti számát, ahol terjedelmes cikk keretében emlékezik meg *Pap Lajos* dr. gyönyörű predikációjáról. Azt mondja az utolsó sor: „És könyekre fakadt minden asszony szeme” . . .

A tisztelendő asszony maga elé néz és mondja:

— De nemcsak Aradon sirtak az asszonyok . . .

A lelkész már nevet, beszéde kiüzi a szomorúságot a szobából, mosolyogva, nevetve meséli el az élményeit, csak akkor lesz komoly, ha az otthonmaradottokról esik szó. Vajjon mi van azokkal?

Kegyelmes és irgalmas a Mindenható, biztosan megsegíti őket.

— Én csak egy zsidóról tudok, aki Brassóban maradt, *Mátyás* József gabonakereskedőről, lehet, hogy talán ő is elmenekült. Ha ő ott maradt volna, akkor ő lenne ma Brassóban az egyetlen zsidó.

Késő van már, bucsuzkodunk. Az ajtónál még egyszer megkér:

— Ha ír valamit rólam, kérem ne feledje el megírni, hogy az aradiak kitűnő fő rabbija, *Vágvölgyi* dr. milyen meleg és nagy barátsággal fogadott. Kell, hogy örökké hálás legyek az ő lekötelező vendéglátásáért.

Törődött hátú öreg asszony, apró gyerekek — az unokája — a kezében, mondja a Sip-utca sarkán:

— Együtt utaztunk a brassói rabbival. Láttuk már, hogy fáradt, le is szálltunk volna a vonatról, hogy neki helyet csináljunk, de ő folyton csak nevetett és ment egyik marhakocsiból a másikba. Ha kenyérhez jutott, nekünk adta, a keresztények nem tudták róla, hogy zsidó, voltak, akik református papnak nézték és csodálkoztak, amikor nem fogadta el a sonkát. A síró gyerekeknek ő simogatta meg a fejüket, azokat, akik elszundítottak, ő takarta be és Aradon két napig ágyban kellett maradnia, mert a sok állástól feldagadtak a lábai . . .

És még mindig jönnek a teherkocsik. És milyen nagyon sokan jönnek. Háromszékből, Brassóból, Fogarásból, és alszanak szalmán, szakadt tábori ágyakon, amit ők maguk foltoznak meg a Damjanich-utcai iskola udvarán.

Péntek este van. *Bucsánszky* Bertalan tanácsjegyzővel, aki nagy szeretettel intézi a menekülők elhelyezését, inspiciálni megyünk a tömegszállásokat. A Sziget-utcai iskola tornatermében is menekültek laknak. Vacsora után a legtöbb aludni készül. És a sarokban, a kályha mellett *pislákoló gyertyákat látok.* Valaki odaragasztotta őket a hatalmas, ormótlan kályha oldalára. A gyertyáról a viasz csöpög le a földre, a gyertyafoltok mellett két asszony ül, egy öregebb, meg egy fiatalabb, emennek két gyereke van, imádkoznak. Nincsen előttük imádságos könyv, a kezüket összekulcsolják és néznek a gyertyába. Hogy bejövünk, hátra sem fordulnak, csak félig lehunyt szemekkel, hangtalan ajkakkal a gyertyát nézik. És imádkoznak. Szomorú péntek este . . . Két héttel ezelőtt karos gyertyatartókban égett a szombati gyertya . . . Vajjon hol vannak a régi gyertyatartók és vajjon mikor gyujtanak bennük újra gyertyákat . . .

D: azért karos gyertyatartókat is láttam. A Visegrádi-utca tizenkettő alatt, a félemeleten. Dessewffy grófné adott itt lakást a menekülőknek, Jeremiásék Brassóból éper akkor gyujtották meg a gyertyát, amikor az ajtót kinyitottuk.

És nem volt a szobában más, mint öt ágy és ez a háromágyú gyertyatartó . . . Mind a három ágában égett a láng . . . Olyan nagy világosság volt a szobában . . . És itt is imádkoztak . . . A templomok pedig tele voltak menekülőkkel . . . Asszonyokkal és gyermekekkel, mert az emberek ott lenn az erdélyi határon, meg valahol Brody tájékán imádkoznak most a szabad ég alatt a hazáért küzdő katonák Istenéhez . . .

A népkönyha előtt. Egy rikkanca a *Brassói Lapokat* árulja, odabenn pedig a zsidó nőgyelet nemeslelkűségéből mindenki, aki menekült, kap ebédet ingyen. Azt sem kérdik tőle, hogy milyen a vallása. És jön *Grossmann* Rezsőné, Szászvárosból menekült. Ott nagy üzlete volt. Nem hozott magával egyebet, csak ami rajta van. És két gyereket is. A zsidó hitközség jótékonyági ügyosztályában kapott cédulát ide, azért, hogy ebédeljen. És a kapu előtt megáll. Szegény emberek mennek be az ajtón, az egyik panaszkodik a másiknak, hogy

nincs egy hatosa, hogy ebédet vegyen itt magának. Grossmanné félrehívja, odanyomja a kezébe a cédulát. Menjen be és egyék. Ő pedig tovább megy. Az ura a harctéren, a szászvárosi hetvenegyedik ezredben szolgál, egyszer már keresztül ment a golyó a tüdején. Ki tudja hol van. Az asszony állást keres. Ha valaki tud megfelelő állást a részére, írjon neki. A címe: Tisza Kálmán-tér 1. II-ik emelet.

A Balkányi Lázárné is Szászvárosból jött négy gyerekekkel, az ura a román határnál, a livavényi hidnál maradt, amikor ők eljöttek. Utolsóknak jöttek el Szászvárosból. Mikor mennek haza? . . .

*

És mondja a brassói rabbi:

— Valaki azt a tanácsot adta nekem, hogy meneküljek. Hogy kicsoda, azt nem mondom meg. Nem akarom, hogy kellemetlensége legyen. Ha majd hazamegyünk egy-két hét múlva, akkor meghálálom a szivességét. Mert egy-két hét múlva biztosan hazamegyünk.

És ezt olyan biztosan mondja, a világnak a legtermészetesebb hangján, hogy elcsodálkozunk. A haza szót külön aláhuzza.

Adja az Isten, hogy igaza legyen . . .

Paál Jób.

Erdélyi zsidóhitű menekültek figyelmébe!

Minden zsidóhitű erdélyi menekült, akár a fővárosban, akár vidéken tartózkodik: közölje címét az Egyenlőséggel.

Tudnivalók a menekültek részére:

Napi két koronás államsegély kiosztása:

A főkapitányság által (Ferenc József-tér 7., I. 7.) kiállított igazolvány alapján a székesfőváros 9. ügyosztályában, IV., Gerlóczy-utca 11., II. 222.

Általános zsidó segítőbizottság:

Központja, vidéki hitközségek számára is, IV., Koronaherceg-utca 2. (Székely Ferenc udvari tanácsos, elnök.)

Pénzsegélyek kiosztása a fővárosban tartózkodó erdélyi zsidó menekültek részére a pesti izr. hitközség jótekonysági ügyosztályában (VII., Sip-utca 12., földszint).

Ingyen élelmezés:

A pesti izr. nőegylet népkonyhájában (VII., Kertész-utca 36.)

A pesti orth. hitközség népkonyhájában (VII., Dob-utca 35.)

Menekült zsidó tanítók segélyezése:

Az Orsz. Izr. Tanító Egyesület Elnökségénél (Budapest, VII., Wesselényi-utca 44., Stern Ábrahám igazgató).

Menekült rabbik, hitközségi tisztviselők

utbaigazítása és adataik felvétele: Az Egyenlőség szerkesztőségében, V., Személynök-utca 25.

Ajánlatok menekültek részére:

Alanti címre tisztességes, vallásos zsidó családból való menekült leányt keresnek, ki úgy az üzletben, mint házimunkálatoknál, varrásnál segítene, ha a polgáris, visszavonult étellel megelégszik. Az urnő barátnőt látna benne s elveszett otthonát az ő otthonával igyekeznek

kárpótolni. Ajánlatok Frau Ignatz Singer kereskedő, Balatonendrőd címre küldendők.

Polyák Jenő (Fehéregyháza, u. p. Dunavecse) menekült zsidó tanítónőt alkalmazna, ki az I. polg. leányiskola anyagát tanítani s a vizsgálatra tanítványát előkészíteni képes. A tanítónőnek teljes ellátást és havi 70—80 K-t adna. Budapesten lakó menekültek Barkóczi Izsónénál, Budapest, Damjanich-utca 35. jelentkezhetnek.

Guttman Gyula, Budapest, Aradi-utca 22. hajlandó valamely vidéki cégnél elhelyezni egy 14—15 éves menekült tanoncot vagy fiatal segédet a kézműáru-szakmából, teljes ellátás, lakás és megfelelő fizetés mellett.

Menekülők kérései:

Lőrinc Dániel Déváról szept. 1-én menekült Pestre, ahol azóta családjával együtt a legnagyobb nyomorral küzd. Bárminő állást hajlandó elfogadni. 18 éven át ügyvédi irodákban működött és az ügyvédi teendőkből teljesen jártas, bírósági végrehajtói vizsgája is van. Tud magyarul, németül és oláhul. Lakik: Budapesten, VIII., Csobánc-utca 8.

Löwy Józsuá, dévai főkantor, ki 11 tagu családjával volt kénytelen menekülni otthonából, a főünnepekre alkalmazást keres, akár a fővárosban, akár a vidéken, megfelelő honorárium mellett. Az ünnepi istentiszteleten a Muszáf-imát vállalná. Címe: Budapest, IX., Ráday-utca 63. IV. 6.

Jakab P. Dávid menekült székelyudvarhelyi hitoktató (címe: Budapest, VI., Gyár-utca 18.), bármilyen tanítói állást, vagy hitoktatói állást keres. Vallást tanított az összes középiskolákban.

Bejelentett címek:

Weiszburg Márton, Erzsébetvárosból: Budapest, VII., Garay-tér 16.

Löwy Józsuá dévai főkantor: Budapest, IX., Ráday-utca 63.

Lőrinc Dániel Déváról: Budapest, VIII., Csobánc-u. 8.

Schönauer Hermann, Brassóból: Budapest, VII., Damjanich-utca 31.

Weiszfeiler Kálmánné, Brassóból: Budapest, Margit-körut 42.

Rézer Ignác, Budapest, Margit-körut 48.

Scharmann Árminné, Budapest, Margit-körut 48.

Reiser Frigyes és Reiser Emil kereskedők, Budapest, Visegrádi-utca 11.

Kohn Jakab, Budapest, II., Mecset-utca 8.

Roth Sámuel, Budapest, V., Bálvány-utca 13.

Goldmann Adolf, Budapest, VII., Kazinczy-utca 71.

Goldmann Dezső, Budapest, Dohány-utca 62.

Ascher Benjamin, Budapest, VI., Izabella-utca 89.

Grünfeld Vilmos, nyomdatulajdonos, Budapest, VII., Felső erdősor 35.

Grauensfels Jenő, Budapest, V., Visegrádi-utca 159.

Fleischmann József, Budapest, VII., Miksa-utca 15.

Bodor Vilmos, Budapest, II., Tölgyfa-utca 16.

Baumann Gyözőné, Budapest, VII., Ilka-utca 19.

Jakab P. Dávid (Székelyudvarhely) Budapest, VI., Gyár-utca 18.

Herskovits Jakab (Marosvásárhely) és családja, Budapest, VIII., Erdélyi-utca 12.

Müller Antal petrozsényi főrabbi: Szarvas.

Kiss Izsó (Kézdivásárhely) Hevescsány.

Menekülőket keresnek.

Dr. Hoffer Ármin veszprémi főrabbi értesítése: Kérem, hogy sziveskedjék b. lapjukban közzétenni, hogy Weisz Ábrahámot, nagyborosnyói (Háromszékmegyei) metszőt és előimádkozót, valamint leányát keresi felesége, illetőleg anyja, aki Veszprémben, a Pillitz Dávid-féle házban lakik.

A HÁBORU KÖRÜL

•Es gab kein Volk, das in unserem Freiheits-Kampfe eine grössere Treue und Energie entwickelt hätte als die Juden. Szemere Bertalan 1849-iki magyar miniszterelnök szavai Kossuth Lajosról irt németnyelvű könyvében. — (Ludwig Kossuth, Hamburg, 1853. 76. lap.)

Elvesztette harmadik gyermekét...

Pfeiffer Izsák dr. sümegi főrabbi írja nekünk, hogy **Rabinek Samu** kiskörmői kereskedő, kinek egyik fia és Jánosházán lakott veje már régebben elesett a harctéren, most **harmadik gyermekét veszítette el.** 20 éves Lajos fia Wolhyniában tragikus körülmények között halt meg, miután hősiességével többször kitüntette magát. Földije, Hegedüs Sándor őrmester, a következő levélben tudatta a fájdalmas esetet a gyászba borult szülőökkel: Tisztelt Rabinek ur! Tudom, hogy nagy fájdalmat és szomorúságot okozok levelemmel, mert nekem is, aki már mindenhez hozzászokva vagyok, **szir a lelkem,** mikor ily szomorú dolgot kell velök közölnöm, hogy szeretett fiuk és nekem szeretett bajtársam, folyó hó 21-én este 7 órakor hősi halált halt. Bent a lövészárokban, mikor szerény kis vacsoráját élvezte, találta fején az a gránátszilánk, amely rögtön kioltotta fiatal életét és még mellette egy bajtársa szintén meghalt. Épen előtte egy órával beszéltem vele és még mondtam neki, hogy szüretre együtt haza megyünk, de a jó Isten másképen végezte el, ott nyugszik már a többi hősök között, abban a kis temetőben, ahol örök béke honol. Igen tisztelt Rabinek ur és Rabinekne asszony, csak arra kérem önöket, nyugodjanak bele a jó Isten akaratába és adjon a jó Isten béketürest, hogy még ezt a nagy csapást elviselhessék. A temetéséről úgy lett gondoskodva, hogy haza szállíthatják, rendes koporsóba tették és fejfával rendesen ellátva, a neve ráírva. A század parancsnoka, **szintén izraelita,** egy jó, áldott főhadnagy ur! mindenre úgy gondoskodott, hogy ha akarják, haza szállíthassák, mert én is kértem és mondtam neki, hogy maguk haza fogják szállítani.

Istenem, most minden nap mellette megyek el, de **már csak a nagy tölgyfa borul rá és fejfa hirdeti a hőst.** Már most nincs senkim sem, **akivel a kedves szülőföldről tudnék beszélni.** Mielnicától keletre, körülbelül 1 km.-re van egy kis erdő, ahova el van szegény Lajos temetve. Mielnica egy kis városka, nagyobb részben zsidók lakják, ők kérték, hogy behozzák és ők eltemetetik, de azt sem engedték meg. **Ott nyugosznak már vagy 30-an,** már önekik megvan az örök béke, az Isten nyugosztalja őket.

Kedves Rabinekék, ha még valamit akarnak kérdezni, csak irjanak, ha élek, mindenben adok felvilágosítást, a pénzét, ami volt neki, majd hivatalból fogják megkapni. A jó Isten adjon maguknak béketürest. Legyen úgy, ahogy a jó Isten elrendelte, legyen áldott az ő neve. Fogadják részvéteimet, maradok igaz tisztelőjük: **Hegedüs Sándor** őrmester, 1916. VIII. 24-én.

Rabinek Samunak legkisebb, még egyetlen élő fia most lett katona.

Strasser tüzérfőhadnagy.

Mint már mult héten röviden jeleztük, **Strasser Albert** dr. igazságügyminiszteri s. titkár, tart. tüzérfő-

hadnagy, az északi harctéren augusztus 27-én kapott fejlövés folytán augusztus 29-én hősi halált halt. Kiterjedt családja, barátai és bajtársai gyászolják az alig 32 éves hőst, kinek tehetsége a jogi irodalomban is feltűnt és szép reményekre jogosított. — Elhunytá alkalmából a hős derék tisztről **a következő napiparancs** jelent meg:

K. u. k. schw. Fil. R. N. 35. **Reservat Rgtskmdobefehl.** Feldpost 37, am 30. August 1916.

Ab 27-ten 1. M. wurde Oblt. i. d. Dr. **Albert Strasser** schwer verwundet und erlag seiner Verwundung am 29-ten 1. M.

Durch seinen Tod erleidet unser junges Regiment nunmehr den zweiten schweren Verlust an Offizieren.

Wir werden **seinen vorzüglichen Diensten, seiner Pflichttreue und Opferfreudigkeit stets mit Stolz gedenken und das Andenken des guten Soldaten und lieben Kameraden immer in dankbarer Erinnerung behalten.**

v. **Ludmann** m. p.
Hauptmann.

A másik Strasser-fiu.

A Kárpátokban elesett Strasser Alberten kívül, még egy fia volt Strasser Izidor nagybirtokosnak: **Strasser György,** a 7. honvédhuszárezred kadettja, ki egy héttel bátyja után az orosz fronton szintén hősi halált halt. Egy hét alatt a rettenetesen sujtott szülők mindkét gyermeküket elvesztették. Általános, mély részvét fordul feléjük, kik a háboru egyik legmélyebb tragikumának hősei és kik legdrágábbjukat adták a hazának, amit csak adhattak.

A tábori rabbi üdvözlése.

Kelemen Adolf dr. fogarasmegyei főrabbi, ki most ünnepelte lelkészi működésének harmincéces fordulóját, hosszabb ideig a fronton teljesített tábori lelkészi szolgálatot. Hogy mily szeretet és becsülés vette körül harctéri működése alatt a zsidó papot, arra szép bizonyosság az a **nagy üdvözlő átirat,** melyet Kelemen dr. nemrég — betegsége egyidőre szabadságra kényszerítette — **hadosztályától kapott.** Az átirat címe: **Tábori rabbinknak szeretetünk bizonyosságát tanúsító pecsétes nagy leve-lünk.** A 41. honvéd hadosztály összes tisztjei, köztük **Schwartz** alezredes, **Galambos** vezérkari őrnagy, **Lafranco** ezredes, **Nagy Géza** dr. százados-hadbíró és mások irták alá. Az átirat befejező üdvözléseit szószerint közöljük:

Öreg Barátom! Kedves jó Kollégám! Sokszor gondol reád a hosszantartó háboru zivataros napjain a Téged szeretve tisztelt pajtásod. A nóta szavaival hivlak én is Tégedet, gyere vissza, hadd szeressünk tovább is. Ölel szeretettel **Bojhó** László, tábori lelkész.

Kedves jó Barátom! A közös üdvözlésben hadd húzódjék meg ez az én szeretetteljes pár sorom is, mint az illatos ibolya a rengetegben. Szeretettel emlegetünk mindig, várunk vissza ide, közénk, mielőbb. Meleg szeretettel ölel, csókol **Fazekas** Mihály, ref. táb. lelkész.

Szívélyesen üdvözlünk, szeretettel emlékszünk meg rólad, **Kletzl** Béla, a 41. honvéd hadosztály **plébánosa.**

Kedves jó Barátunk! Orvosi rövidséggel, de annál nagyobb precizitással küldöm üdvözlő soraimat Hozzád, azon forró óhajom kifejezése mellett, hogy teljes gyó-

Sirkövek Löwy József sirkőraktárában Budán II., Fő-utca 88.
(Saját házában.)
Közismert jutányos árak és szolid kiszolgálás. ::: Mintakönyv díj- és bérmentesen. Telefon: 146-99.

gyulás után mihamarabb élénkítsd kis családi körünket. Szívvel köszönt igaz tisztelő hived *Somogyi Sándor dr.*, s. orvos.

Schay altábornagy, hadosztályparancsnok, Ókegyelmességének levele. Nagyságos dr. Kelemen Adolf urnak, honvéd táborigabbi. Tisztelt Uram! Igen köszönöm szíves fáradozását és értesítését. Azáltal hogy leveletem rendeltetési belyére juttatta, nagyon kedves szolgálatot tett nekem. Remélem, hogy betegsége csak rövid idejű lesz és szabadsága lejáráásával el is múlt, mire teljes egészséggel szentelheti magát újból harctéri szolgálatának. Újbóli köszönetem mellett fogadja Rabbi Ur, szíveslyes köszöntésemet. *Schay*, altábornagy.

Pollák főhadnagy.

A pozsonyi katonai parancsnokság vezetője a következő dicsérő elismerést bocsátotta ki:

„A m. kir. 20. népfőkelő őrzászlóaljhoz Hajmáskérre beosztott *Pollák Géza dr.* népfőkelő főhadnagynak abból az alkalomból, hogy saját kérelmére ismét a harctérre indul, a katonai parancsnokság dicsérő elismerését fejezem ki azon kitűnő szolgálataiért, melyeket a hajmáskéri hadifogolytáborban teljesített, ugyszintén ernyedetlen szorgalmáért, nemkülönben azért, mert példás fegyelemtartással *ugy a tisztikar szellemére, mint alárendeltjeire kiváló hatást gyakorolt.*”

Herzog hadnagy.

Herzog Miksa hadnagy, a garamszentkeresztli rabbi-helyettes fia, így írja le számunkra kitüntetése történetét:

1916. március 31-én este megtámadtam 200 emberrel az Olykától (Rovnával szemben, Wolhynia) délkeletre levő állásunk előtt erősen kiépített orosz állást. Az állásban volt oroszok felét kézigránáttal és bajonettel megöltük; 30 ellenséges ágyu pergőtüze mellett az állást rohammal bevettük, a megmaradt oroszokat fogságba ejtettük. Az állást az erős tüzérségi tűz és az oroszok ellentámadása dacára tartottuk, betömtük és robbanó aknákat lerakva, parancs szerint saját állásunkba visszavonultunk és innen az újból munkához látó oroszokat az állással együtt felrobbantottuk. Ezekután 3 emberemmel és 1 szanitéccal önként kimentünk a két állás közé a közben megerősödött záró tüzérségi és gyalogsági tűz ellenére és 3 nehezebben és 1 könnyen sebesültünket állásunkba hoztunk. Ezen támadást vezetve, tevékenységemért *ezüst vitézségi* éremmel tüntették ki.

Gondos Miklós dr.

Gondos Miklós dr. (1900—1908.) e héten a *signum laudis* kapta a vitézségi érem szalagján. Fia *Gondos Adolfnak*. Gyönyörű katonai pályája ez: Az orosz mozgósításkor bevonult a 29. gye. Résztvett a Holovnia hegycsoportozatért vívott küzdelemben, a Lomna elleni támadásban, Lutoviska körüli, a homonnai harcokban; az orosz kiverésében Liskóig, az oroszok bukovszkói frontáttörésében, a bekerítésben; két nap, két éjjel a Galiciába nyúló Kárpátok hegyein keresztül való kimenekülésben a gyűrűből. A lupkowi kettős vágányu védelmé a 12. huszárokhoz való beosztása idejében volt. Ezután hastífuszt kapott. Felgyógyulása után átvette a potylicai fogolytábor *félezer kolerás betegét*. Jamoszban berendez 300 ágygyal kórházat; Lublinban, Ivangorodban a járvány ellen küzd; Nowo-Alexandriában kórházat létesít, majd a kerület számára fertőző kórházat. Jelenleg segédorvosi rangban mint orvosfőnök, városi és törvényszéki orvos működik. Kitüntették előzőleg koronás arany érdemkereszttel és elismerő oklevéllel.

Krón Imre dr.

Krón Imre dr. tart. ezredorvost a király a hadi-ékitményes Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki és dr. Krón (Krón Ignác ny. máv. felügyelő fia) békeidőben budapesti orvos, már 5 hónapja a *bozeni tartalék-kórházak parancsnoka*. Ezen intézményt teljesen újjászervezte és továbbfejlesztette, s e buzgó ténykedésének elismerése a királyi kitüntetés.

Kis Jakab.

A m. kir. 2. sz. honvédhuszárezredhez tartozó és a m. kir. 4. sz. népfőkelő gyalogezred törzséhez beosztott *Kis Jakab t.* katonai állatorvost az *arany érdemkereszttel* tüntették ki a vitézségi érem szalagján az ellenséggel szemben tanusított kitűnő szolgálata elismeréséül. Kis állatorvos (Klein Már kispapmezői (Biharm.) kereskedő fia és biharzsadányi községi állatorvos) a mozgósítás első napján vonult be és már 1914. augusztus végén a szerb harctérre került ezredével és ettől a naptól fogva — megszakítás nélkül — a fronton teljesít szolgálatot. Leirhatatlan mostoha viszonyok között teljesített fáradhatatlan, lelkiismeretes és eredménydus működésével nem egy ízben részesült szóbeli, egy ízben írásbeli dicséretben felettes parancsnoksága részéről. Legutóbb pedig parancsnokságának előterjesztésére fentemlített érdemrenddel tüntette ki Öfelsége a király. Jelenleg az olasz fronton van. Testvére, dr. *Klein Ferenc*, zalaegerszegi kórházi főorvos is már 20-ik hónapja a csáktornyai cs. és kir. tartalék-kórház népfőkelő orvosa.

Özvegy Fleischerné.

Özvegy *Fleischer Józsefnének* Szalkszentmártonban 11 unokája, 1 fia, 1 veje és 3 dédveje hatona. Ezek közül már elesett 1 tiszt unokája, hadifogságba jutott 3 unokája, megsebesült 3 unokája.

Elesett hősök.

Klein Miksa 10. h. gye. 1. sz.-beli, 1895-ben Mezőlathán született hadapródjelölt, 1916. június 14-én haslövés következtében *elhunyt* és Podhajceben a járványkórház temetőjében eltemettetett. Erről Klein Szali, Budapest, Dob-u. 41. sz. értesített.

Marle Adolfné Vágszálláson értesített, hogy *Nagl Miksa* 71. gye. 1. m. sz.-beli 1886-ban született gyalogos, haslövés következtében 1916. június 25-én a cs. és kir. 3/11. táborigabbi kórházban *elhunyt* és a rudki-i izr. temetőben eltemettetett.

Blumenthal Béla hadapródjelölt őrmester az olasz fronton aug. hó 17-én megsebesült és 18-án a 11/2. sz. táborigabbi kórházban 20 éves korában hősi halált halt.

Haasz Miklós, a cs. és kir. 2. lovastüzérsztály hadapródjelöltje, az ezüst vitézségi érem tulajdonosa, hazája iránti köteletségének becsületos teljesítése közben 1916. évi július hó 4-én Zabaryska mellett a galíciai harctéren, legszebb reményekre jogosító életének 20-ik évében hősi halált halt.

Györgyi Mihály dr. budapesti ügyvéd, tüzérsztályos, az északi harctéren ellenséges golyótól találva, 32 éves korában hősi halált halt. Holttestét hazahozták Budapestre, s e héten temették el a rákoskereszturi temető gyászházából teljes katonai pompával. A gyászoló családon kívül megjelent a IV. táborigabbi tüzérezred egy kül-

Allandó kiállítás!!! Elsőrendű művészek festményeiből. **Pánykóprői** művészi kivitelű festmények készí ését vállalom. ::: **HARMATH MIKSA** műkereskedő, Budapest, VII., Kisdiófa-utca 10.

döttsége, an elyhez az elhnyt tartozott. *Granichstädten* főhadnagy vezetése mellett, valamint egy szakasz tüzér. *Weisz Mór* dr. rabbi megható szavakban méltatta a hazáért elesett fiatal hős emlékét, s ezután dobpergés és katonai zenekar által előadott gyászinduló hangjai mellett vonult a gyászmenet a sirhoz. Itt a budapesti Ügyvédi Kamara nevében *Visontai Soma* dr. udvari tanácsos mondott megkapó bucsuztató szavakat, mire a kivezényelt katonák a szokásos diszlövással adták meg az utolsó tiszteletet az elesett bajtársnak.

Magyar zsidó családok.

Ádám Hermann horgosi (Csongrádmegye) magánzónak 6 fia teljesít katonai szolgálatot. Ezek a következők: *Ádám Fülöp* altiszt, *Ádám Sándor* főhadnagy az olasz fronton, *Ádám Pál*, *Ádám Jenő*, egészségügyi altiszt, *Ádám Lajos*, 1. honvéd gyalogezredbeli honvéd, *Ádám Albert* egyéves önkéntes.

Özv. *Keiner Károlyné* pilisvörösvári lakosnak a mozgósítás alkalmával négy fia vonult be katonai szolgálatba. *Armin* magánhivatalnok, az összes harctereket megjárva, jelenleg *Ó-Egyiptomban teljesít szolgálatot, mint tüzmester a török hadseregben beosztva*, állandóan tűzcsalban, a múlt hó folyamán kapta az ezüst érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján. *Sándor* magánhivatalnok, nyolc havi katonai szolgálat után mint rokkant lett elbocsátva a hadsereg kötelékéből. *Ernő* magánhivatalnok, a 32. gye. hadkiegészítő irodájában mint őrmester teljesít szolgálatot. *Manó* bankhivatalnok mint hadnagy egyizben Galiciában két lövést kapott, feigyógyulása után ez év elején ismét a frontra ment, s hét havi küzdelmes harcokban vett részt, július 21-én orosz fogságba esett, kitüntetésre lett felterjesztve. *Veje: Hajdu Károly* kétizben sebesült meg, ez év május havában harmadszor ment az olasz frontra, ahol ez év augusztus havában olasz fogságba került.

Kitüntetések.

Büchler Zsigmond, a gyöngyösi Hengermalom és kenyérgyár r. t. igazgatója, aki 15 hónapi harctéri szolgálat után jelenleg ezredéhez mint kiképző tiszt nyert beosztást, a harctéren tanúsított vitéz magatartásáért újabb királyi kitüntetésben részesült; megkapta a *II. signum laudis*.

A hadsereg főparancsnoksága *Kozma Gyula* 44. gyalogezredbeli kadettot, *Feiner Samu* moztulajdonos fiát, az ellenséggel szemben tanúsított vitézségéért az *I. osztályu vitézségi éremmel tüntette ki*.

II. Vilmos császár *Steiner Pál* dr., kolozsvári egyet. magántanárnak, a háború tartamára kinevezett törzsorvosnak a háboruban teljesített önfeláldozó és eredményes működésének elismerésül a porosz Vöröskereszt diszjervényét adományozta. *Steiner* dr. törzsorvosnak immár harmadik kitüntetése, érdemeinek újabb elismerése azon önzetlen működéséért, amelyet a háború kezdetétől sebesültjeink javára fejt ki.

Boschán Jakab 6-os honvéd, szabadkai tanuló, közvetlen az érettségi után — az iskolapadtól — ment el katonának. Bukovinába került és onnan tüdőgyulladással jött haza. Alig lábolt még fel, már önként jelentkezett a következő menetbe, amelylyel *Rarancenál* január 14-én pergőtűzben annyira kitüntette magát, hogy az ezüst vitézségi éremmel lett kitüntetve. (Freudiger tábori lelkész közlése.)

Báró Wlassics Gyula.

Akit a koronás király kegye most bevett a főurak közé, az a magyar köztudatban már évek óta az „optimates”, a legjobbak, legelsőek közé tartozott; ez most csak az évtizedes ténynek királyi elismerése, megpecsételése.

A felekezetnek különös oka is van rá, hogy ezt a kiváló egyént ez alkalommal is ünnepelje: ő a recepció minisztere, miként báró *Eötvös József* az emancipáció minisztere volt. Igaz, hogy a törvényjavaslatot (egy már megirt incidens is szolgált alkalmi okul) még *Csáky Albin* gróf terjesztette elő, *Eötvös Lóránt* báró is dajkálta rövid ideig, de igazában *Wlassics Gyula* hozta az épületet tető alá — szívós meggyőzéssel küzdve le valamennyi ellenvetést, amelyet — nem mindig jóhiszeműleg, de talán úgy is — ellene emeltek.

Történelmi alapon állt, mert különösen a magyar történelmet felette jól ismerte.¹⁾ Tudta, hogy a magyar jogfejlődés nem dolgozik „tabula rasa”-kkal, hanem javít és fejleszt, bont és épít; a papiros, az írott törvény nem mindig fedi az életet; hol előtte jár, mint az erdélyi tordai országgyűlés vallásszabadsága (1567.), mely után még majd harmadfél száz évig folyt a vallásos küzdelem, hol baktat az élet követelményei után, mint a protestáns és a zsidó egyenjogusítás törvényei. Hiszen — mint *Eötvös Károly* akkoriban megjegyezte — a protestánsokat egyenjogusító törvények is (1791: XXVI.) kétszáz éves vallási küzdelmeknek voltak eredményei és nagyrészen befejezői. Amikor a zsidó emancipációval és huszonöt évre rá a recepcióval kopogtatnak a magyar törvényhozás ajtaján: akkor az már régésrég kijáró és megérdemelt dolog volt, de a maradság még azt nem akarta elismerni és *Wlassics Gyula* nak nem kis dicsősége, hogy szívós munkával, jogászai és szónoki érveléssel, mind a bizottságokban, mind a nyílt üléseken eloszlatta az elenvetéseket, az aggodalmakat és meggyőzte az embereket arról, hogy ezt kívánja a viszonyosság, az élethez való igazodás, a modern jogfejlődés — és talán első sorban: a nemzeti egység, tehát a nemzet érdeke.²⁾ Az *Eötvös József*ek, *Horváth Boldizsár*ok, *Szilágyi Dezsők* névsorába joggal és büszkén illeszkedik be az ő neve is.

Amennyire igyekezett meggyőző érvekkel, higgadtan, tárgyilagos okokkal kapacitálni az ellenvéleményeket, annyira kímélte — magyar és lovagias vonás — a felekezet érzékenységét. Mint *Eötvös József* (1840-iki röpiratában), majd *Szemere Bertalan* (1849.), majd *Deák Ferenc* az emancipáció kérdésénél, úgy itt ő újra és újra kiemelte, hogy ezt nemcsak a törvény előtti egyenlőség, a modern jogfejlődés követeli meg, de az egyenesen a nemzet tartozása magyar polgárai iránt, akik századok óta kebelében laknak, s akiknek

¹⁾ Negyvennégy éve írta első történelmi cikkét a „Századok”-ba.

²⁾ Az „Egyenlőség” recepciószámában (1915. okt. 31.) maga írta meg ebbeli korszakalkotó működését.

Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstetteit!

hitét, hitelveit nemcsak ismerik — az újabb bemutatásra nem szorul, mert szentírásuk a kereszténységnek is első alapja. Nagy magyar tradícióknak volt illusztris folytatója.

Philosophiai képzettségét akkor is ragyogtatta, — a kilencvenes évek végén — mikor a Pikler professzor-
afférben adott nagyszabású válaszában kiemelte, hogy az örök béke és az emberiség egységének nagy gondolata nemcsak Szent Pálra, hanem már a nagy zsidó prófétákra visszamegy. Az az emberi ideál minden korban, ha mindjárt csak ideál. (Melytől most oly távol estünk!) A nemzeti eszmét és fejlődést éppen nem veszélyezteti, ha a hit épügy, mint a tudomány, újra meg újra rámutat az egyetemes fejlődésre, kölcsönhatásra, az emberiség szolidaritására. Az az ember, aki indult fiatal korában, mint Magyarország egyik legelső büntető jogásza, a humanizmust nemcsak elméletben kultiválta, hanem átvitte azt a politikai életbe, aztán — mint kultuszminiszter — a közoktatásba, az iskolába is. Neki tudni kellett és tudta is, hogy minden zsidó iskola egy magyar iskola és hogy nemzetiségi vidéken minden zsidó család egy-egy magyar őrszem, amely minden ártó tévtan ellen immunis. Ezt még ez a háború is fényesen igazolta!

Mint egyetemi tanár — szintén nem tett felekezeti különbséget; minden törekvést, tehetséget buzditott és amennyire tehetett, fejlesztett; e tekintetben is méltó kollégája volt a felejtethetlen Fayer Lászlónak. Két ilyen büntetőjogásza volt egyidőben az egyetemnek; Wlassics előadását temperamentumán kívül még megjelenése is emelte.

A Magyar Zsidó Muzeumban József császár zsidó rendeletének magyar példányán egyik ősének, Wlassics Jánosnak a neve olvasható; valószínűleg ő fordította akkori zamatos magyarra a rendelet hivatalos német rendelkezéseit; azt a rendeletet, amelyben a nemes fejedelem először próbál polgárjogot adni a magyar zsidóknak is. Az utód a polgárjogok végső összefoglalásában fejt ki áldásos működést; az államférfit és a tudóst ékesítő babér mellett megilleti a felekezet hálás elismerése is.

Fabó Bertalan dr.

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőnket, akiknek előfizetése 1916. évi október hó elsején lejár, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket idejekorán megújítani, különben a lapot, sajnálatunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek.

Mai számunkhoz póstautalványt mellékelünk.

A kiadóhivatal.

כשר **Kóser** vagy hibásan vágott **baromflakot** postacsomagokban is elvállalok bizománybani értékesítésre.

Fodor Károly bizományos
BUDAPEST, KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOK.

HIREK.

...

— **Kiirtják a román zsidókat.** Románia, ugy látszik, elérkezettnek látja az időt, hogy a háborús helyzettel visszaélve, megoldja a Romániában negyven év óta égető zsidó kérdést. Erről ad hirt a P. L.-nak a következő stockholmi sürgönye:

„A moldvai román városok többségében a román nacionalista körök oly pogromokat rendeznek, melyekkel szemben az orosz példák elhaloványodnak. Miután a zsidóhitű férfiakat a háború első napján a hadizászlók alá szólították, Jassyban és Botosaniban a csöcselék házról-házra ment és kifosztotta mindazokat a családokat, melyeknek férfitagja távol van. Botosaniban a csendőrök is részt vettek ebben a munkában. Sehol még csak meg sem kísérelték a csöcselék visszaszorítását. Jassyban, ahol igen gazdag zsidóhitűek laknak, husz zsidóhitű kereskedő feleségét, akiknek férjeik a harctéren állanak, tuszul vitték magukkal. A tömeg két zsina-gógát lerombolt. Galatzban, Brailában és Ismailban, ahol orosz katonák is a románokkal tartottak, különösen rettenetes jelleget öltöttek a pogromok. A katonák benyomultak a házakba, kiragadtak nőket és aggokat, németbarátsággal és kémkedéssel vádolták meg őket és statárialisan lelőtték őket. Crajova zsidóhitű lakosságát a csöcselék vad ösztönei megtizedelték.“

Ez a képe a román hősiességnek odahaza. Nekünk, akik Romániával most háborút viselünk, természetesen nincs módunk arra, hogy azokat a gáztetteket, amelyek sem az általános emberi szempontokkal, sem a keresztény kultúrával nem egyeztethetők össze, számon kérjük. A dicső Anglia, az emberi jogok védelmezője és a még dicsőbb Franciaország, az emberi szabadságok hazája, nem fognak emiatt Romániánál tiltakozni, ők most szövetségesei Romániának és a román szövetségesei oly lappália miatt, aminőnek a hazájukat védő zsidóhitű férfiak védtelen nőinek, gyermekeinek, aggjainak, valamint keservesen szerzett vagyonuknak pusztítása tekinthető, a dolgukat el nem rontják. A semleges államokra vár tehát a feladat, hogy a román szörnyűségek megakadályozása érdekében közbelépjenek, s a kezdeményezés a semleges államok zsidóhitű lakosságára háramolnék. A semleges államok közül is az északamerikai Egyesült-Államoké volna az első szó, ha ugyan ez a semleges állam is nincs Romániával munició-szállítási viszonylatban. Fájdalom, kevés a remény, hogy külső baráti vagy semleges beavatkozás Romániában az irtóztató helyzeten ez idő szerint segíteni tudjon. A román zsidók sorsán csak Mackensen segíthet és bizunk benne, hogy Isten akaratából ez meg is fog történni.

— **Lazarus Adolf jubileuma.** L a z a r u s Adolf tanár, a pesti hitközség népszerű főkantor-mestere életének és művészi tevékenységének nevezetes napjához érkezett. F. hó 15-ikén telt le negyedszázadja annak, hogy Hannoverből, ahol addig a zsidó istentisztelet csodált művésze volt, a pesti hitközség Dohány-utcai temploma részére főkantorhelyettesül hódította el. Lazarus főkantor Németországból került Budapestre, de 63 évvel ezelőtt Stomfán született, külföldön is magyar maradt és magyar érzelmeit itthoni működése során még inkább módja nyílt megerősíteni. Most három katona-fia is bizonyítja magyar állampolgárságát. A jubileumához ért mester nemcsak pompás, nagyszerű tenorjával, amelytől a Dohány-utcai templom hatalmas hajói annyiszor visszahangoztak, szerzett számtalanszor vallásos és lelki gyönyörűséget a hívők sok ezreinek, hanem a magyar zsidó,

istentisztelet fényének emelése körül is hervadhatlan érdemeket szerzett. A Dohány-utcai főtemplomban ő honosította meg a Sulzer-féle éneket, amivel a legfőbb magyar zsidó templom számára példát teremtett. A zsidó istentiszteletet általában magas művészi nivóra emelte. Nemcsak mint előadó énekművész és oly párját ritkító tórafelolvasó, aminőhöz fogható alig van a világon, hanem mint invenciózus zeneszerző is nagy jelentőségre tett szert. Számos éneket szerzett és a Patai József által irt, nagyrészt lapunkban is közölt szép templomi énekeket megzenésítette és népszerűekké tenni segítette. Mint oktatómester, szintén maradandó érték az, amit nyújtott. Sok szempontból gyakorolt tehát elhárító művészi befolyást. Egyéniségének jelentőségét ez adja meg és emeli túl a lokális kereteken. A zsidó istentisztelet nivójának és zenei kincstárának fölépítői között mindig emlegetett marad a neve.

Lazarus Adolf főkantor érdemeit nyilvánosan méltányolni a pesti hitközség a f. hó 16-iki szombat délelőtti istentisztelet keretében fogja. A keretek a nagy idők szelleméhez és a közhangulathoz mértén szerényebbek lesznek ugyan, mint egyébként lennének, de mindenestre bensőséggel teljesek és az őszinte, igaz megbecsülés kifejezői. Az istentisztelet keretében az ünnepi szónoklat róla fog szólni. Istentisztelet után pedig a Dohány-utcai templomnak ugynevezett menyasszonyi szobájában a hitközség, a rabbínátus, a kántorkollegák, a karszemélyzet deputációi járulnak eléje üdvözlő szóval és diszes ajándékokkal.

— **Kitüntetések a hadikölcsönökért.** Ófelsége a király a kitüntetések egész tömegével ismerte el azokat az érdemeket, amelyeket különféle pénzügyi vezetők emberei a hadikölcsönök nagy sikereinek biztosításával elérték. A kitüntetettek közt hitfeleink sorából is sokat találunk, de a többség távolról sem ők, ami csattanós bizonyossága annak, hogy a különféle pénzügyi vezetése nem zsidóhitűek kezében van, mint bizonyos oldalról elhíthető szeretnék, tehát azok a támadások is, amelyeket következetesen a pénzügyi ellenadreszálóknak, téves címre vannak feladva, amikor a zsidóhitűeket keresik. Felekezeti hivatást betöltő férfiak igenis vannak a pénzügyi vezetők sorában, de azok nem zsidóhitűek: a kitüntetettek listájából ezt is meg lehet állapítani. A hadikölcsönök körül érdemeket szerzett zsidóhitű kitüntetettek és kitüntetések a következők: Br. *Madarassy-Beck* Gyula képv. (legtetsőbb elismerés); *Székely* Ferenc udv. tan., a Belvárosi Takarékpénztár rt. elnöke (a *Ferenc József-rend középkeresztjéhez a csillag*); *Stein* Ármin, a Budapesti Takarékpénztár és Orsz. Zalogkölcsön r.-t. vezérigazgatója (a *Ferenc József-rend középkeresztje*); *Kónyi* Hugó, a Hermes ügyvezető-igazgatója (a *Ferenc József-rend tiszti keresztje*); *Augenfeld* Izidor Leó, a Magyar Ált. Hitelbank igazgató-helyettese, *Deutsch* Manó, a gyulafehérvári takarékpénztár vezérigazgatója; *Ehrenfeld* Bernát, a makói keresk. egyesület elnöke, *Fenyves* Ignác, a győri ált. takarékpénztár igazgatója; *Fodor* Jenő, a Miskolci Hitelintézet vezérigazgatója; *Horovitz* Izidor, a Pesti Magyar Keresk. Bank igazgatója; *Horovitz* Mór, az Orosházi Takarékpénztár vezérigazgatója; *Karlovit* Adolf, a Pápai Takarékpénztár elnöke; *Károly* Lajos, a Hevesmegyei Ált. Bank vezérigazgatója, a chevra kadisa alelnöke Gyöngyösön; *Keller* József dr., a Hitelbank debreceni fiókjának elnöke; *Leicht* Lajos, a Szekszárdi Takarékpénztár vezérigazgatója, *Leopold* Kornél dr., a Tolnamegyei Takarékpénztár és Hitelbank vezérigazgatója Szekszárdon, *Neumann* Adolf, a Miskolci Keresk. és Gazdasági Bank vezérigazgatója; *Leszl* Jakab dr., a Temesvári Takarékpénztár vezérigazgatója; *Rosenfeld* Emil, a Gyöngyösi Keresk.

Csarnok elnöke, chevra kadisai elnök; *Roth* Alajos, a Szatmári Leszámitolóbank vezérigazgatója; *Schlesinger* Ede dr., a Vág völgyi Agrár- és Iparbank igazgatója Zsolnán; *Vogel* Béla, az Eperjesi Takarékpénztár vezérigazgatója (mind a *Ferenc József-rend lovagkeresztje*); *Baán* Bertalan, a Hitelbank kassai fiókjának elnöke; *Bauer* Gyula, a Hódmezővásárhelyi Takarékpénztár felügyelőbizottsági elnöke; *Berger* Mór, a Mercur üv. igazgatója; *Fischer* Pál, a Zalaegerszegi Takarékpénztár vezérigazgatója; *Fischer* Leó, a Pesti Magyar Keresk. Bank igazgatója; *Hollósi* Andor, a Pesti Magyar Keresk. Bank brassói fiókjának igazgatója; *Lévai* Ignác, a Magyar Ált. Hitelbank igazgatója; *Weisz* Vilmos, a Győri Első Takarékpénztár igazgatója (*királyi tanácsosi cím*).

— **Székely Ferenc kitüntetése.** A hadikölcsönök kibocsátása körül szerzett érdemek elismerésül a király számos pénzügyi és közgazdasági vezetőembert tüntetett ki. Ezek között találjuk, mint a zsidóhitű kitüntetetteknek fentebb közölt sorozatából is kiviláglik, *Székely* Ferenc udv. tanácsost, a Belvárosi Takarékpénztár r.-t. elnökét, aki a *Ferenc József-rend középkeresztjéhez a csillagot* kapta. E kitüntetésről nemesak nem mindennapi mivoltánál fogva kell külön is megemlékeznünk, hanem kiváltképpen azért is, mert *Székely* Ferenc közéleti működése sok szállal fűződik a magyar zsidóság törekvéseihez, melyeknek bizonyos területeken irányítója is. Sikerei, melyeket e téren elért, sokkal ismertebbek és sokkal frissebbek, hogyszem azokra ez alkalommal külön is utalnunk kellene. Csak annak az örömmel kívánunk kifejezést adni, melyet a magyar zsidóság közéletének egyeztető és együttes munkáiban oly sokat fáradozó *Székely* Ferenc udv. tanácsos ezen újabb elismerése a magyar zsidóságban pártáryalatra való tekintet nélkül keltett.

— **Polgári hadiérdemkeresztek.** A polgári hadiérdemkereszttel, amely a legújabb érdemjel-alapítás, Ófelsége most számos érdemes férfit jutalmazott. Ezek közt találjuk: a császári és királyi ház és a külügyek cs. és kir. miniszteriumának létszámában nemes *Winternitz* Jakab kormánytanácsost és *Fuchs* Bernát sajtóügyi munkatársat, akik II. osztályu, a házi udvari és állami levéltár állományában; *Goldmann* Artur dr. osztálytanácsost, aki szintén a II. osztályu, továbbá *Zwilling* Izidor és *Zimme* Fülöp dragománokat, akik a III. oszt. polgári hadiérdemkeresztet kapták.

— **A szegények barátja.** E néven emlegették Budapestben, e néven tisztelték és ily minőségében szerették, becsülték a főváros zsidó társadalmában a pesti chevra kadisa felügyelőjét és főpénztárnokát, *Glück* Ármint, aki e héten, rövid betegség után, tragikus váratlansággal költözött el az élők sorából. 25 éven át szolgálta szívével, lelkével, minden képességével a világ legnagyobb szent egyesületét, a pestit. Békés időben a pesti chevra kadisa hétfői általános segélyosztásainál, most a háború folyamán pedig csaknem mindennap reggeltől estig ott hajlongott jóságos alakja a szegény emberek tömege közt, amint mosolyogva nyújtotta a pénzbeli segélyeket, nem éreztetve, hogy alamizsna az, amit ad, sőt ráadásul még vigasztalva, biztatva is azokat, akik a segítséget tőle átvették. A fővárosi zsidóság segítő munkáinak történetében, bár csak végrehajtó tényező volt, jut hely a nevének. Két héttel ezelőtt súlyos, ragályos betegség támadta meg és a leggondosabb ápolás ellenére kiszorított a zsidó kórházban. Halálos ágyán, tifuszos deliriumában is a szegények barátja nyilatkozott meg benne. Lázában is adományokat osztogatott és vigasztalta a szegényeket. Hitvese, szül. *Kirschbaum* Róza, kivel a minap ünnepelte boldog házassága negyedszázados évfordulóját és előkelő család, köztük *Csergő* Hugó, a

budapesti népjóléti központ igazgatója, gyászában a pesti chevra kadisa vezetői és tisztikara, de a segélyezettek nagy tömege is osztoznak. Temetése a rákoskereszturi temetőben hétfőn megillető nagy részvétellel ment végbe. Ott voltak: a chevra kadisa előjárósága *Winterberg* Gyula udv. tanácsos elnök, a chevra tisztikara *Endrei* Henrik dr. titkár, a pesti hitközség tisztikara *Weiszbürg* Gyula dr. főtitkár vezetésével. Rajtuk kívül számos tisztelő és érdeklődő. A pesti chevra kadisa és a család nevében az „adás művészt” *Adler* Illés dr. pesti rabbi gyönyörű beszédben bucsuztatta. Olyan volt, mint a szarvas — mondotta többek közt, — amelynek héber nevét viselte és amelyről azt mondják a régiek, hogy nincsen haragja, nincsen epéje. Mindenütt szerették és becsülték szellemének üdeségét, erejének izmos voltát, szívének jóságát, egész lényének vonzó hatását. Előjárói, tisztviselőtársai, barátai. Szerették az adakozók és, nagy dolog, szerették a szegények, mert ő mindig sokat adott, a keveset megtetézte, kipótolta meleg szóval, szeretettel. A szeretetházban a betegek mosolyogtak, az aggok házában az öregek talpra álltak, ha Glück Ármint hozzájuk benyitott. *Adler* Illés nagyhatású beszéde után *Hevesi* Simon dr., az OMIKE menzája nevében, amelynek Glück Ármint főpénztárosa volt, mondott neki istenhőzzádot szárnyaló szavakkal. Utána *Weisz* Mór dr. temetői rabbi, a pesti chevra kadisa előjárósága nevében és végül szíveket járó emelkedett szellemű beszédben *Endrei* Henrik dr. titkár a chevra tisztviselő-kara nevében bucsuzott el a pihenni tértről.

— **Hetven éves.** *Löw* Sámuel dr. a főváros egyik legkiválóbb orvosa, kitűnő egészségben és szellemi frissesége teljességében a héten töltötte be élete 70-ik évét. *Löw* Sámuel dr., ki az Első Magyar Ált. Biztosítónak és a Magyarországi Hirlapírók nyugdíjintézetének főorvosa, mint a pesti hitközség képviselőjének tagja, felekezeti közéletünkben is tiszteletreméltó munkát végez. Erre különben tradíciók kötelezik. Fia a nagyhirű néh. szegedi főrabbinak, *Löw* Lipótnak és fivére méltó utódjának, *Löw* Immánuel dr.-nak. Örömapja alkalmából az irodalom terén is sok sikerrel működő főorvost a társadalom különböző köreiből szeretettel üdvözölték.

— **Cimadományozás.** *Forgó* Ignác földmivelési-ügyi műszaki tanácsosnak nyugdíjazása alkalmából, a közszolgálat terén szerzett érdemei elismerésül Őfelsége a király a földmivelési-ügyi miniszter előterjesztésére a *miniszteri osztálytanácsosi* címet adományozta. — *Grósz* Lipótnak, a szepesmegyei gazdasági szesztermelők szeszfinomító r.-t. igazgatójának a *mezőgazdaság* terén szerzett érdemei elismerésül Őfelsége *királyi tanácsosi* címet adományozta.

— **A huszárkapitány és a tóra.** E két egymással különben nem igen rokon fogalom kerül most egymás mellé, a háboru egyik legszebb és zsidó szempontból legörvendetesebb epizódjában, melyről itt hirt adunk. *Nemes Czynk* Ervin, a 4-ik huszárezred vitéz kapitánya a főszereplője. E kitűnő katona vagy egy hónappal ezelőtt a Stochod mentén egy nagy erdőben fedezéket készítettett magának s miután az elkészült, kiküldte a szolgáját, hogy a deszkafalak behorítására szerezzen a részére valami szőnyegfélét. A tisztiszolga elment, de szőnyegét keríteni nem tudott, ellenben talált az erdőben elásva Dobrovo és Helenin községek közt perga-

ment-tekerceket, amelyeket magával hozott. *Nemes Czynk* Ervin huszárkapitány megnézte a két tekercest, megállapította, hogy zsidó betűk vannak rajta és habár, mint nekünk maga volt szíves elmondani, nem tudta, hogy mi legyen a tekercs és az irás, gondolta, vagy sejtette, hogy csak valami vallásos szent tárgy lehet. Mivel pedig ezt gondolta, nem csinált belőle tapétát, hanem eltette szépen, vigyázott rá, hogy baj ne érje. De nemcsak ezt tette, hanem mikor nem sokkal utóbb súlyos betegen haza kellett térnie Oroszországból, akkor sem hagyta el, hanem elhozta magával. Még utközben is mindig magával hordta a nehéz tárgyat, amely így elkerült Budapestre. A vitéz kapitány a Magyar bank Nádor-utcai kórházába jutott, melynek kitűnő disponense, *László* Zelma urhölgy, a kapitány ur megbízásából szerkesztőségünket kérte fel, hogy a tórát, mert a nehéz tárgy, a két pergament-tekercs, az volt, vegye át. Aki tudja, melyik leégett, vagy elpusztított község által az erdőben elásott gyönyörű irásu tórát, mely épen maradt, átvettük, és a huszárkapitánynak hálásan köszöntük páratlan szép magatartását, mely e zsidóhitűeknek szent tárgy megőrzésére készítette s azt vele tiszteletben tartatta. Ezért, úgy érezzük, nemcsak a mi köszönetünk, hanem sokkal szélesebb köröké illeti meg. A tórát átadtuk a Magyar Zsidó Múzeumnak.

— **A középiskolai beírások.** Előző számunkban jelentettük, hogy a középiskolai beíratások ez évben ugy esnek, hogy a zsidóhitű tanulók felvétele nehézségekkel fog járni, mert a beírások szokásos napjai rohaszonó két napja és szombat lesznek. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumban, mint értesülünk, nem tartanak a nehézségektől, mert az álláspont az, hogy a középiskolák igazgatói a saját hatáskörükben a zsidóhitűek számára ünnepeik előtt, vagy utánra is engedélyezhetnek beíratási napokat. Egy konkrét esetben, a szegedi főrabbi kérelmére, az Országos Iroda közbenjárása folytán, a miniszter külön rendelkezett. Mivel eszerint a minisztérium általános érvényű oly rendelkezést, amely akár az összes, akár csak a zsidóhitű középiskolai tanulók beíratási napjait áthelyezné, ugylátszik, nem szándékozik tenni, a középiskolák székhelyein fennálló zsidó hitközségekre hárul a feladat, hogy az ünnepekre való tekintettel, a helyi középiskolák igazgatóinál a zsidóhitű középiskolai tanulók beírására külön határnapok kielölését kérjék. Kérniök kell pedig ezt sürgősen, mert különben lekésnek és kérelmük esetleges megtagadásának megfelelőbbezésére, illetőleg felebbezésük elbírálására idő nem marad. Egyébként jó lesz mindenütt a szegedi precedensre hivatkozni.

— **Jóléti bizottságok.** A háboru által földönfutókká lettek segítésére ismét több jóléti bizottság alakult a héten. Az újabb alakulásokról az alábbiakban adunk számot:

A *Budai Izr. Hitközségben* az erdélyi menekültek segélyezésére dr. *Szabolcsi* Izidor elnök rendkívüli közgyűlést hívott egybe, mely közgyűlés egyhangulag 7500 K-át, a Chevra-kadisa dr. *Ernyei* Mór elnöklete alatt 2000 korónát, a Nőegyesület *Friedmann* Gusztávné elnöklete alatt 500 koronát szavazott meg. Összesen 10.000 korona áll rendelkezésre: a folyton érkező pénzadományokon felül. A hitközség értesítője rendkívüli számban jelent meg. Dr. *Kiss* Arnold főrabbi kü-

A 40 év óta fennálló köz- kedveltségnek örvendő

HERZ ÉTTEREM

HERZ SIMON csakis az eddigi helyen **Budap st, V., Vilmos császár-ut 4.** Kérem össze nem cserélni hasonló hangzásu újabb keletű céggel.

a nyári idényre tekintettel, megnyitotta kerthelyiségét. Kiváló konyha! Kitűnő italok! Lelelkiismeretes kiszolgálás!

lön szózatban figyelmeztette a hitközség tagjait a szomorú kötelességre, mely a román betörés folytán előállott. Az első napokban felkeresték már a hitközséget erdélyi menekült honfitársaink, hajléktalanná vált hitestvéreink. Megindult a segélyezés és folyik szép csöndben. Aki csak segélyre utalt, s igazolja, hogy erdélyi menekült, nyitott ajtókra, barátságos fogadtatásra talál. A segélyosztó-bizottság minden hétköznapon délelőtt 11—12-ig, II., Fő-utca 12., I. 8. alatt működik. A hitközségi tagok küldik pénzádományaikat, többen már munkát ajánlottak, mások meg természetbeni segélyadományokat helyeztek kilátásba. Mindezekről állandó nyilvántartás vezetetik és a szent ügy érdekében intenzív, bár csöndes, de termékeny munka folyik. A beérkezett adományokról e lap hasábjain fog a hitközség hétről-hétre beszámolni.

A galíciai menekültek támogatására az enyingi izr. hitközség is alakított jóléti bizottságot. Az enyingi Wertheimok uradalmában 24 menekült kapott elhelyezést, ezek az uradalom részéről hathatós támogatásban részesülnek; kapnak naponta 20 liter tejet, kellő mennyiségben kenyeret, lisztet, burgonyát, babot. Hetenkint egyszer kocsit kapnak arra a célra, hogy a közel eső községben az államtól kapott segélyen kívül az egyéb szükséges dolgokat beszerezhessék. Ez a humánus cselekedet az enyingi Wertheimok nemes érzületét fényesen illusztrálja.

Sümege Csikmegyéből nagyobb számú menekült érkezett. A róluk való gondoskodás céljából felekezeti jóléti bizottság alakult, amelyben a zsidó hitközségből részt vesznek: Pfeiffer Izsák dr. rabbi, Fürst János dr. hitk. elnök, Bricht Viktor városi pénztáros, Epstein Vilmosné, dr. Fürst Jánosné az izr. nőegyesület részéről és Steiner Simonné. A bizottság arra törekszik, hogy minden család, ha ideiglenesen is, tüzhelyet alapítson. E célból az állami segítséssel felül társadalmi úton is támogatják őket. Az e célra szóló gyűjtést Fürst János dr. hitk. elnök 1000 koronával nyitotta meg.

Szarvason 3000 erdélyi menekült segélyezésére általános jóléti bizottság alakult. Anyagi eszközeinek előteremtéséhez a hitközség, a nőegyesület és a chevra kadisa egyenkint 500 koronával járult.

Cegléden a napokban jött létre a jóléti bizottság, melyet Feldmann József dr. főrabbi alakított meg.

— A pesti izr. hitközség Talmud-Tóra intézetének beiratásai f. hó 18-án, hétfőn és kedden délután (3—4-ig) folynak le a Rombach-utcai iskola épületében (VII., Rombach-utca 7.)

— Izr. istentisztelet. A péntek esti istentisztelet a pesti izr. hitközség templomaiban további intézkedésig 3/4 7 órakor kezdődik.

— Imaházi ülőhelyek bérbeadása. A pesti izraelita hitközség fiárvaháza imaházi ülőhelyeinek bérbeadása f. hó 20-án veszi kezdetét. Az első 2 napon, vagyis 20-án és 21-én a tavalyi bérlők helyei fentartatnak. A helyek bérbeadása naponta d. e. 9—12. és d. u. 3—5 óráig folyik.

Menekült zsidó család részére jutányosan átadnám 1 szoba és konyhából álló lakásomat, a teljes szoba- és konyhaberendezéssel együtt. Cim: Ujpest, Rózsa-u. 12.

Orthodox כשר vendéglő
BLAU S. Budapest, ... VI., Laudon-utca 1.
Előnyös pensio. — Jó italok. — Füstölthúsárak. — Kényelmes vendégszobák.

Elsárgult levelekből.

— Adalékok a magyar zsidóság egy borus korszakához. —

Irta: Weisz Miksa dr.

(5)

Pontosan meg is jelentek a delegátusok Pesten és november 12-én gyülekeztek Kassowitz elnöklete alatt a következő tagok: Spitzer Gerson, Kern Jakab, Pollák Márkus, Fleischl Dávid, Schulhof A. Lipót és Lakenbacher Jakab Pestről, Adler S. D. Bonyhádról, Weissbach Márkus Ungvárról, Schlesinger Illés Vágújhelyről, Pappenheim Hermann Pozsonyból, Grosz Frigyes dr. Nagyváradról, Lederer Zsigmond Györből, Gotthilf Ferenc Temesvárról, Winter Fülöp Löcséről, Helsing Mór Kecskemétről, Holländer Leó Eperjesről, Grünwald Ignác Szombathelyről, Singer Salamon Tatáról, Diner Samu Liptószentmiklósról, Gottesmann Miklós Váriból, Eigner Albert Miskolcra és Barnay Ignác, a pesti hitközség titkára. A délelőtt folyamán Koller Ferenc fogadta őket hivatalos helyiségében és ott ünnepélyesen megnyitotta a bizottság tanácskozását és értésére adta a tagoknak feladatuk fontosságát. Aznap délután a pesti község gyűléstermében a bizottság folytatta megbeszélését. A jegyzőkönyv alapján következőképpen vázolhatjuk a tanácskozás menetét: Az elnök hangoztatja, hogy milyen áldásos lesz majd a jövő generációra nézve az iskola- és kulturális alap, melyet most előteremtési fognak. Hálás örömmel fogadják a hadisarc elengedését, mely oly nyomasztó és szegyenletes lett volna. Kéri a jelenlevőket, hogy békés és barátságos megbeszélésben, kerülve a gyűlölködést és szenvedélyességet, végezzék el az igazságos kivetést és kerüljék a szűkkeblű, titkos önérdékeket. Az összes jelenlevők ebben egyetértenek. A jegyzőkönyv második pontja szerint a bizottság egyhangulag jegyzőkönyvi köszönetet szavazott a bécsi küldöttségnek, mely a hadisarc elengedése körül oly eredményesen járt el. A követség Boscovitz J. L. vezetése alatt, Spitzer Gerson, Schlesinger Illés, Helsing Mór, Grünwald Ignác, Schey Fülöp, Singer Salamon és Basch József tagokból állott. Grosz Frigyes dr. indítványára Weisz M. A. pesti előljárót is meghívták a gyűlésre, köszönetül, hogy a hitközség átengedte tanácsstermét.

Azután tudomására hozzák a gyülekezetnek Koller 16531. számú, november 11-éről kelt rendeletét, mely szerint az iskolaalap kivetése az eddig a türelmi adónál használt kivetési kulcs szerint történjék. Külön diéta is jár a — mint eddig — a tanácskozás tagjainak, csak-hogy azt külön ki kell vetni az egyes gyülekezetekre, nem vonható le az egy milliót kitevő alap összegéből. Azután felolvasásra kerül Almássy Mór gróf, a magyarországi kamarakezelőség vezetőjének 1850. november 4-éről 21438. szám alatt kelt átirata, melyben figyelmezteti a bizottságot, hogy az alap részleteit pontosan fizessék be a k. k. Stiftungszahlungsamt-nak. Erre a bizottság azt válaszolja, hogy az ő hatáskörét a kivetés képezi csupán, de nem a behajtás; nem is vállalkozhatik erre. A behajtás az országos adók behajtási módja szerint történik. A gyűlésből való elmaradásukat igazolták Boscovitz S. L., Schey Fülöp, Basch József, Singer M. H. és Eisenberger Dávid. Felterjesztik neveiket és elmaradási okaikat Kollernek. A kivetést illetőleg a következő irányelveket állították föl: 1. Főelvül és vezérfonalul a miniszteri végzés szerint az 1842/6. türelmi adókivetési kulcsa veendő. Erre a célra szolgál majd az a táblázat, melyet Kern Jakab és Grünwald Ignác előre készítettek. 2. Mivelhogy bizonyos megváltozott viszonyok is tekintetbe veendők, figyelembe vehető az a kulcs is, mely

február havában a *hadisarc* behajtására készült, mely már a megváltozott viszonyokat is tekintetbe vette. 3. Legfontosabb szempont a község *népességének* tekintetbevétele. 4. Minden község lakosának tekintheti azokat az egyéneket, kik 1850. szeptember 20-án, az iskola-alapot elrendelő legfelsőbb rendelet kiadatási napján, ott laktak. Azokat meg kell adóztatni és adókötelesek maradnak még akkor is, ha négy éven, az alap befizetésének határidején belül, elhagynák községüket és ha más koronatarományba is költöznének. 5. Ha valaki elhagyja községét a négy év alatt, adóját *régi tartózkodási* helyén tartozik befizetni. 6. Mivelhogy ezen adó nem *jövedelmi* adó, hanem személyi, azért csak *egy* helyen adóztatható meg egy egyén és nem *több* községben, még ha ugyanazon egyén *több* községben bírna jövedelmi forrással. 7. Senki sem menthető fel ez adó alól, még akkor sem, ha a négy év *alatt vallását el is hagyná*. (Ez intézkedés főleg azért vált szükségessé, mert Pesten, Aradon és másutt is akadt egynéhány „elvhü“ ember, kik sutba-dobták az ősi hitet és mint új keresztények, külön-külön nagy beadványokkal molesztálták a hatóságokat, melyekben igazolták keresztény voltukat és kérték a *zsidókra* rótt hadisarctól való felmentésüket. És ahogy vallásukat elárulták, úgy esetleges előbbi meggyőződésüket is elárulták azon bizonyítványokkal, melyeket „gutgesinnt“ voltukról hoztak. Maguk a hatóságok is különféle álláspontot foglaltak el az ügyben. Pest városa nem fogadja el a kitértek érvelését: a *nagyvárad*i főbiztos pedig attól fél, hogy a zsidók bosszúból a kitértekre nagyobb adót rónak majd, mint a hitsorsosaikra, ezért a convertita érvelését ajánlja elfogadásra.) Orvosok, diplomával bírók, írók és művészek sem menthetőek fel ez adó alól. 8. Az alap közt és a *hadisarc* közt nincs semmiféle összeköttetés, ezért ez alaphoz való járulékkötelezettség alól senki fel nem menthető. 9. A repartitio alfabetikus sorrendben történik az illető kerület, illetve szomszéd kerület delegátusának informáló meghallgatása után. Véleményeltérésben a többség dönt. 10. *Koller* ugyan a kivetést illetőleg indítványozta, hogy az Magyarország új politikai felosztása szerint történjék, de a bizottság a régi vármegye felosztáshoz ragaszkodik egyrészt, mert a türelmi adó kivetési kulcsa ugy történt, másrészt jobban ismerik a régi felosztás szerint a megyén levő községeket. Így elejét veszik a későbbi felzólalásoknak.

(Befejező rész következik.)

KAVIERS TALPVÉDŐ

Gyermekcipőkre, bakkancsokra,
csizmákra, bocskorokra.

A legvékonyabb talpon is jól tart, abból soha ki nem hull és a talpat nem lyukasztja át. — Kapható bőr- és vaskereskedésekben és a vezérképviselőnél **MOLNÁR R. BÉLA** Budapest, VIII., Rákóczi-ut 11. Vidékre 3 pár cipőre való készlet (bélyegeken is) 2.— **kcr.** — Ujdonságárjegyzék díjtalanul. — Vízonteladóknak nagy árengedmény. Vidékenként egyedárusítást adok.

„NEPTUN“ bőrtalpvédők legolcsóbb árban, kérjen ajánlatot

TÁRCA.

Tanácsot kérnek tőlem.

Irta: Solem-Alejchem.

(Folytatás és vége.)

A fiatalember rámnéz:

— Megbocsát, ha elrablom az idejét. De én a doktorról kezdtem beszélni, mert éppen ő mindenek az oka. Az én szerencsétlenségem ő, az én gyilkosom. Hiszen ha ő nincs, akkor én vagyok a világ legboldogabb embere, mert, kérem alázatossággal, micsoda panasza lehet nekem? Semilyen. A feleségem, instálom, egy csodás jelenség, egy tüneményes szépség és hát gyermekeim, ezt tudnia illik, nincsenek még; egyetlen leány ő és százhusz év múltán minden az övé, vagyis az enyém és kellő köztiszteletben van részem és miért ne legyen, amikor egy gazdag embernek a vője vagyok. A templomi ülésen egészen fönt van a rabbi mellett és szombat és ünnepnapokon maftirral tisztelnek meg. Ha valahol családi eseményhez összegyülekeznek a hitközségbeliek, ott én a családfő mellett ülök és szukkoth félünnepének utolsó napján a *hósánók*-nál az apósom után a zsinagógában én következem a sorban. Az első természetesen a kántor, aztán jön a rabbi, utána az apósom, majd én következem. Sőt a fürdőben is — ha levetköztem és bejövök — a fürdőszolga elkiáltja magát:

— Helyet, helyet, emberek!

Esküszöm önnek, hogy ez szinte kellemetlen nekem, direkte türhetetlen. Talán sokat mondtam vele, mert mindenkinek örömet okoz, ha hizelegnek neki és senki a köztiszteletet nem veti meg. De ami sok, az mégis sok és különösen minthogy tudom, hogy voltaképen meg sem érdemlem. Talán azért, mert gazdag apósom van? Hizelegjenek neki ezek a talpnyalók! Mondhatom önnek, rettenetes emberek és ugy élek közöttük, mint egy börtönben, mert másokkal nem engednek érintkezni — hogyan is illenék az a gazdag férfi vejehez? Az apósommal semmi beszélni valóm: egyszerű ember, tetszik tudni, egészen egyszerű, tudatlan, — ne vegye tőlem rossz néven, hiszen nem hallja és nem fog ártani neki — de a leánya, az egyetlen leánya, az egy valóságos megvadult kecske, olyan, ahogyan jellemeztem: majd sir, majd nevet, az imént még *ha, ha, ha* és a másik pillanatban már az ágyra veti magát és elküldenek az új doktorért — az új doktor! — hogy az ördög vinné el! Megutálom az életemet, ha csak rá gondolok! Higyje el, uram, olykor kést szeretnék ragadni, hogy megöljem magam, vagy a folyónak szeretnék futni és belefulladás, annyira megfekszi ez a doktor a gyomromat.

És a fiatalember elhallgat és mélyen elgondolkozik.

— Tehát ön valakire gyaniakszik? — kérdezem aggodva, hogy talán egy szóval többet mondtam a kelleténél.

— Isten ments! — felel hirtelen, mintha leforrázták volna és még közelebb húzódik a székével. — Gyanakodni — öreá? Hogyan is tehetném azt? Hát nem zsidó szülők gyermeke? ... Hát nem egy tiszta gyermek? ... Nem is a nőmről van szó, hanem a doktorról, a jó új doktorról, hogy az ég szakadjon rá! És alapjában véve nem is annyira róla, mint inkább az apjáról, a kancsal szabórol van szó, a vattával bélelt kaftánjával. Éjjel-nappal futkos a városban és dobol és kerepel. És ön elhiszi, hogy a kerepelése mögött van valami? Semmi a világon nincs. Van nyelve, hát kerepel. Elhiheti nekem, uram, hogy annyira nem törődnek

vele, mint a tavalyi hóval, de hát a dolognak egy a bökkenője: az embernek ugyanis fülei vannak és a fülek szívesen hallanak és ha az ember figyel, akkor olyan dolgokat tud meg, amiket inkább nem is hallana. Már mint a mi városunkban — instállok. Különös város ez, méltóztatik tudni, tele pletykázó, rágalmozó emberekkel, világhírű szabadszájuakkal. Ha valakit a nyelvükre vesznek, az már azután végérvényesen elkészült. A jelenlétemben vigyáznak ugyan, de mögöttem gyakran mondták olyanokat, amik arra indítottak, hogy ébren legyek. Igaz, hogy semmi különöset nem vettem észre a feleségemen, abszolút semmit, mindössze azt, hogy amikor a doktor jött, egészen más lett. Más arca, más szemé van ilyenkor. Ugyanazok a szemek, csak a pillantások másfajta. Őn érti ezt egészen biztosan. De nekem volt eszem, hogy megkérdeztem tőle:

— Mondd, drága szívem, mi az, hogy úgy megváltozol, ha „ő” jön?

Találja ki, mit felel ilyenkor?

Egy hatalmas *ha, ha, ha* a felelete, úgy hogy azt kell hinnem, hogy elevenen el kell sülyednem és nyomban rá leveti magát az ágyra és velőtrázóan sir, úgy hogy az anyósom török sáljával a nyakán úgy ront be, mint egy eszelős és megint kezdi ismert prédikációját. Az apósom pedig befogat és elküld a doktorért, azaz hogy nekem kell odakocsiznom érte. A doktor megjelenik és nőmnek már semmi baja, arca kipirul, és a szemei megint úgy fénylenek, mint briliánsok a napsütésben... És képzelje csak, hogy nekem be kell lépnem a doktor szobájába. A pokol ez a számomra, tessék azt nekem nyugodtan elhinni; ott talán még jobb is. Megnézni a répvörös, szeplős arcát! Amellett pedig az a szokása, hogy folyton mosolyog, akár van arra ok, akár nincs és minden hiába, barátságos, különösen hozzám. Édes és lágy, rá lehetne kenni egy kelevényre. Sajátságos, hogy minél barátságosabb hozzám, annál inkább gyűlölöm — az isten ne büntesse érte. Nem tudom nézni őt, különösen, ha eljön hozzánk és pillantásokat cserél a feleségemmel... Azt hiszem, ha gallérjánál ragadhatnám és kidobhatnám, az nagyon egészséges volna a számomra. Egyszer már föl is tettem magamban, hogy egy és mindenkorra véget vetek ennek a históriának. Meddig viseljem ezt a szégyent? Az egész város csak velem foglalkozik! Nincs is más megoldás, mint elválni. Persze, persze, csak hogy itt vannak az érdekeim. Az apósom egy dúsgazdag férfi... Ő egyetlen leány; valamikor minden az övé lesz, azaz hogy az enyém... De füttyölök rá! Mit tettem azelőtt? Mit tesz sok más fiatalember? Nem! Nincs is más terv a számomra. Mit szól hozzá? Ugy-e nincs más kiút, mint a válás?

Vendégem itt megint lélegzetet vett, letörölte arcáról a verejtéket és várta a válaszomat.

— Ugy látszik, — mondtam — hogy az ön számára csakugyan nincs más választás, mint elválni az asszonykától. Mert hiszen látom, hogy a feleségét nem valami forrón szereti és hát gyerekeik sincsenek. Azonfelül pedig mindenki magáról beszél. Mire való önnek ez az egész história?

Látogatóm mélyen sóhajtott és folytatta:

— Ami a hozzá való szerelmemet illeti, kérem alázatossággal... hát nem is mondhatnám, hogy gyűlölöm... Miért is gyűlölném? Sőt inkább szeretem, nagyon is szeretem... És hogy beszélnek rólam? Vigye el őket az ördög, beszéljenek és hordjanak össze tücsköt-bogarat! De rájuk nagyon haragszom. A doktorra és a feleségemre. Mert miért olyan jókedvű, ha meglátja őtet és miért olyan paprikavörös, ha rám néz? Mert ő egy doktor és én nem vagyok az? Ha engemet

akkoriban taníttatnak, akkor én doktor lehettem volna és talán jobb doktor, mint ő. Elhiheti nekem, hogy a *mi* irástudományunkban még fölveszem vele és ami a héber tudást illeti, százszor a zsebembe gyömöszölöm. De másrészt nem látok fönnforogni semmi válási okot, hiszen az asszony nem tett semmi olyant, ami azt megindokolhatná. Az új doktor miatt talán? Mit tehetnék, ha helyette egy másik szerencsétlen flótás jönne? Vagy hol van az megírva, hogy egy fiatal asszony nem ismerkedhetik egy doktorral? Ez egy. Másodszor pedig mi lesz velem, ha például csakugyan elmegyek a paphoz és elválók tőle? Önnek tudnia kell, hogy én egy árva gyermek vagyok és egészen egyedül állok, rokonok, barátok nélkül. Legyek megint egy szánalmas férjjelölt és házasodjam mégegyszer, vagyis kezdjek megint mindent előlről? Tudhatom én azt most, hogy akkor jobb sorsom lesz majd? Meglehet, hogy egy még irtózatosabb pokolba jutok azután. Elvégre a mostani helyemen mégis ismerem a saját bajomat és mégis, mint ahogy azt apósom mondani szokta, itt „trónörökös” vagyok, egy gazdag férfi vője és később valamikor minden az „övé”, illetőleg az enyém lesz... Megértette? Mit tervezgessek itt sokat, mit spekuláljak? Lutri az egész, játék, tetszik tudni? És ön hogyan vélekedik? Nem játék, nem lutri ez az egész história?

— Én is úgy vélem — felelem. Bezzeg nem más az, mint játék és lutri és sokkal jobb békében együtt élni, mint egymástól elválni.

És örültem magamban, hogy így fordult, hogy tudni illik a házibéke mellett foglalhatok állást és azt hittem, hogy az emberemmel végeztem is. De tévedtem. Látogatóm megfogja a kis kerékpárt, egész közel férközik hozzám; érzem a lehelletét.

— No igen, béke! Ebben teljesen igaza lehet önnek. De folyton eszembe jut a doktor a szeplős pofájával, hogy az ördög vinné el. Hiszen az apja, a kancsal szabó, amugy is körüljárja a várost és kidobolja, hogy válás előtt állunk. Megérti ennek a gazfickónak az aljasságát? De megvan ennek a jó oldala is. Mert ha a városban már amugy is beszélnek a válásunkról, mi veszteni való van akkor? Különben is, most, hogy már az egész világ másról sem beszél, mint a válásunkról, azt hiszem, nem egészen finom dolog tőlem, hogy ott ragadok közöttük. Ön nem úgy gondolkozik talán?

— Hogyne, hogyne, egészen biztosan így gondolkozom. Ha már az egész világ tud a válásról és arról beszél, bizony akkor nem valami finom dolog öntől, hogy nem mozdul a helyéről. Nincs is más kiút ebből, mint a válás.

— Ez azt jelentené, — mondja, mialatt a székével szinte egészen hozzám tapad — hogy ön úgy véli, hogy nekem át kell máris nyujtanom a válási levelet? De fontolja meg uram a dolgot alaposan! Fölteszem, hogy ön a rabbi és én eljövök önhöz a feleségemmel a válás miatt és ön persze megkérdezi: „Mondd csak, kedves fiatalember, miért akarsz elválni a feleségedtől?” — mit felelhetek ilyenkor? Azt, ugy-e, hogy azért, mert a doktorra néz és a doktor visszanéz rá. Mi értelme lenne ennek? Hát beköthetem a szemeket? És mit mond majd a világ hozzá? „Itt megy az az ember, aki válik a feleségétől! Szép dolog, itthagya egy gazdag ember egyetlen leányát, pedig valamikor minden rá marad — illetőleg rám.” No igen és mit mond a világ ilyenkor? Mit mondhat egyebet, mint azt, hogy teljesen meg vagyok örülve. Vagy nem igaz?

— Bizonyos — felelem és hozzáteszem: — meg van örülve, teljesen meg van bolondulva.

Vendégem erre még közelebb jön hozzám, annyira, hogy a lábaink egymásba fonódnak. Aztán leteszi a kérekpáromat az íróasztalra, de nyomban kártalanítja magát, amikor egy tentatartó után kap. Végre egy nehezettel lélegzik és újból kezdi:

— Persze, önnek könnyű másvalakit bolondnak tartani. De lenne csak ön az én helyemben, vagyis, ha önnek az apósa lenne egy olyan műveletlen fickó, mint az enyém és önnek az anyósa jönne be a török szállal a nyakán és morogna és önnek lenne egy felesége, aki friss és egészséges és mégis folyton doktorra van szüksége és ha mindenki ujjal önre mutatna: „Itt megy a Lea fiatal férje.” Azt hiszem, ön éjjélkor is kiugrana az ágyából és elválna és megszökne oda, ahol a bors terem. Hát nincs igazam?

— Határozottan igaza van, — feleltem — meg vagyok győződve róla, hogy éjjélkor kiugranék az ágyamból, elválnék és rohannék oda, ahol a bors terem.

— Persze, ön könnyen beszél. Felugrani, válni és megszökni oda, ahol a bors terem. Futni? megszökni? Hová fusson az ember? Talán a föld alá? És hát ugyebár, a nő mégis egy egyetlen leány... és valamikor minden az övé, vagyis az enyém... Ugy-e? És egyáltalában, mi kifogásom lehet, mi kifogásom van ellene? Mondja kérem, hát lehet kifogásom a feleségem ellen?

— No igen, igen; én is úgy vélekedem, mi kifogása is lehet ellene?

— Ugy? És a doktor, erről ön egészen megfeledkezett. Amíg ezt a halálos ellenséget látom, addig nem tudok jó szívvvel lenni a feleségemhez. Nem tudok a szemébe nézni.

— Hát akkor tessék válni!

— De mi lesz akkor belőlem? Mit kezdjen egy magamfajta fiatalember ilyen nehéz időkben? Kérem, adjon tanácsot. Mutassa meg a bölcsességét.

— Hja, akkor ne tessék elválni.

— Ne váljak? ... És a doktor? Amig...

— Akkor váljon — mondom, mert végére szerettem volna jutni a dolognak.

— Válni? De mi lesz akkor belőlem? Mit...?

— Hát akkor ne váljon!

— És a doktor?

Nem tudnék számot adni róla, hogy mi történt velem ebben a pillanatban. A vér fölszállt a fejembe, a szemeim elé feketeség borult, torkonragadtam a vendégemet, odaszoritottam a falhoz és olyan hangon, ami már nem is volt az enyém, ordítottam:

— Válj el, te csirkefogó! Válni! Válni! Válni!

Mindkettőnk kiabálására házbelijeim összefutottak.

— Mi történt, az isten szerelmére!

— Semmi nem történt; semmi, semmi!

És halotthalvány arcomat nem ismertem föl a tükörben. A fiatalembertől többször bocsánatot kértem, megszorítottam a kezét és ezerszer ismételve kértem, feledje el a közöttünk történeteket. Hiszen olykor megtörténik, mondtam neki, hogy az ember ugyszólván kiugrik a bőrből. A fiatalember meg volt egy kissé zavarodva és beismerte, hogy az ember olykor képtelen uralkodni önmagán és kiugrik a bőrből. Aztán ugyanugy köszöntve, mint amikor belépett, meghajolt, egyet-kettőt visszalépett és megdörzsölte a kezét.

— Bocsásson meg, ha elraboltam az idejét és sok köszönet a tanácsáért... Mégegyszer köszönet. Alászolgája!

— Ó, kérem, nincs miért... Alászolgája!

Fordította: Szabó Imre.

REGÉNY.

Két sir között a harmadik.

— Történet az 1915-iki nagy offenzívából. —

(11) Írta: Ujvári Péter.

— Hallgasson meg tégedet az Ur a te háborúságod napján és tegyen győzedelmessé a Jákob istenének neve. Küldjön neked segítséget az ő szentséges helyéről: és a Sionból oltalmazzon meg tégedet. Emlékezzék meg minden te áldozataidról: és a te egész égő áldozatodat tegye kövérré. Cselekedjen veled a te kívánságod szerint és minden te kívánságodat teljesítse meg. Hogy örülhessenek a te szabadításodban és a mi Istenünknek nevében zászlót emeljünk. Az Ur teljesítse meg minden kérésedet.**

Markovits megcsókolta a szent ember kezét és Avromcelét is biztatta, hogy csókolja meg. Aztán lábujjhegyen az ajtó felé ment.

A rabbi utána szolt:

— El ne felejtse, Buroch Markovits, szoros ez a hely ennek a fiúnak.

Elmentek.

Délután már hallották, hogy az orosz misszionárius járt a földesurnál és követelte tőle, hogy mint a zborói egyház kegyura, intézkedjék, hogy Novarov Marinka a jogaihoz jusson. Tanuk előtt megvásárolta a Markovits zsidó gyermekét, hát az most már az övé. Nem szabad tűrni, hogy ez a gyermek zsidó kézen maradjon.

A földesur azt mondta, hogy ő nem avatkozik ebbe a dologba. Az a vásár nem is lehetett igazi, hanem csak olyan babonaféle. Tud'ő az idevaló zsidóknak erről a szokásáról. Ilyen vételt nem lehet itt érvényesíteni. Magyarországon szabadok az emberek, nem úgy, mint Oroszországban.

A szerzetes nem ijedt meg a nagyurtól. Szembeszállt vele. Még meg is fenyegette. A néppel fenyegette meg, amely nem engedi megrabolni a Jézus Krisztust.

A hírek dagadtak. Estefelé már azt is tudták, hogy a szerzetes és a pápa fölbéreltek embereket, hogy törjenek be éjnek idején Markovitsékhoz és rabolják el a kisiút.

A zsidók le voltak sujtva. A híreket elhitték. Ismerték az orosz papok fanatizmusát és tudták, hogy mindenre képesek.

Többen Novarovékhoz szaladtak. Még nem esteledt, de azért most pénzt is mertek emlegetni.

— Adunk kendnek száz pengőt, adunk kétszázat.

A rutén a vállát vonogatta.

— Nem az én dolgom. A Marinkáé.

Marinkát nem lehetett megtalálni.

Négyen-öten erre tanácsot tartottak. És abban állapodtak meg: a kisiút ki kell szöktetni a városból, ha kell, akár az országból is.

Havdala-gyújtás után csak azt látták az emberek, hogy kocsi várakozik Markovitsék háza előtt. Aztán kijött két parasztember és egy kis parasztfiu.

A parasztfiút a kocsiba emelték, a széna közé dugták, hogy alig látszott ki belőle.

Aztán a parasztlak is felültek.

Az ostor megcserdült és hajrá!

— Anyukám, — nyöszörgött a kis parasztfiu,

— Hallgass! mordult rá a két paraszt.

A kocsi beleszaladt az áthatolhatatlan éjszakába.

Markovits lakásán egy ájult asszonyt élesztettek.

** A Zsoltárok könyve. A 20. fejezet első hat verse.

— Fiam! Fiam! — nyöszörgött Chane, amikor magához tért.

— Majd még visszasegíti az isten, — vigasztalták — de most el kellett vinni. Tudja, hogy a rebbe mit mondott: szoros ez a hely a fiunak. Hát szélnek vele...

Azon az éjszakán halt meg a zboróiak híres szentje, reb Eliezer Lipmann. Nagy tisztességadással temették el másnap a másik szent mellé, reb Joszele Cheret mellé.

Elég tágas helyet hagytak a két sir között, mintha azt egy harmadik szentnek szánták volna.

IX.

A szekéren, amelyen két egészséges rutén paraszt törtetett szombat este a hegyek közé, másnap két véresre vert, összetört zsidóember jött vissza Zboróba. Mikor elmentek, egy kis parasztiút nyomtak a szagos, puha széna közé, mikor visszajöttek, gyerek nélkül szédültek le a szekérről, mint a virágtalanná megcsépelt, száraz ág istenitéletes vihar után.

A kisértetiesen fehér Chane az ámbituson egy faszlophoz támaszkodott, onnan nézte a két embernek a kocsiról való lecihelődését. Hátrahajlitott két karjával kapaszkodott meg az oszlopban. Mintha odakötözték volna, úgy festett. És mintha már csak a kötél tartaná, semmi más. Sápadt ajkán egy sápadt mosoly haldokolt. A szívében még nagyobb volt a haldoklás. A remény még ott reszketett a száján, mint halódóén a tollpihe, a lelke azonban nem hajolt fölébe, hogy megnézzé: reszket-e még? Oda fog az fagyni ugyanis, minek nézze.

Markovits elébe tántorgott. A paraszt-szűr lecsúszott róla. A paraszti süveg se hegyesedett a homlokán. A kabátja cafatos volt, az arca vérfoltos. Fáradt volt és kimerült és kétségbeesett és minden porcikája az ámbitus kemény kövezetére kívánczolt. Egy hirtelen lezuhanást, egy hirtelen megroskadást kívánt a lelke. Csak le, csak le! ott aztán görcsösen a földbe kapaszkodni, aztán megrángatózni, aztán elterülni, aztán megsemmisülni...

És mégis megállt Chane előtt. Mint a cövek; me-revegyenesen, mintha odaszögezték volna valamihez, ami már a háta mögött volt. Csak állt, csak várt: mikor ömlik már ki Chane melléből a véres jajongás. Valami megturta az agyát, mikor ezt a szörnyű panasztalanságot, ezt a borzalmas kíváncsiságtalanságot nézte.

Egyszerre aztán az ő cserepes ajkán is levirágzott egy sápadt mosolygás és átvillant a Chaneéra. És az ő szemében is megrebbent egy feketeszárnyu haláltekintet és átröppent a Chaneéhoz. És a két örült mosolygás és a két örült tekintet összetalálkozott.

Most már megértették egymást.

— Elástad? — kérdezte Chane titkolózva.

— El.

— Jó mélyen?

— Jó mélyen. Nagyon mélyen.

— És fölhintetted?

— Fölhintettem.

— És mondtad neki, hogy ne sirjon?

— Megmondtam neki.

— És hogy ne kiabáljon?

— Azt is.

— És hogy sütök neki dióspogácsát?

— Azt is.

— És hogy estére elviszem neki és melléje fekszem és te is melléje fekszel... Megmondtad neki?

— Megmondtam neki.

— Drága — rebegette Chane és mosolygott.

Markovits utána rebegette és szinte mosolygott.

És Kürzer, aki alig bírta összetört csontjait lecepelni a szekérről, nézte őket és halgatta őket és reszkető kezével megturta bozontos szakállát, aztán bele-turt a hajába, aztán égnek emelte a két karját, aztán el-rohant. Nem bírta tovább nézni ezt az iszonytató le-romlást.

Chane pedig a két karját lehámozta az oszlopról, az urához lépett, megfogta a kezét és lassan lépdegélve megindult vele a házba.

— Menjünk, — suttogta — süssük meg a pogácsát. Én gyurni fogok, te meg a diót töröd. A drága estére megéhezik.

Bementek.

Chane leszedte a falról a ragyogó gyuró-tálat. Aztán lisztet mért ki, megszitálta, vizet, tojást, cukrot adogatott hozzá, ahogy a sor megkivánta. És mindig mosolygott és valami mélabusan vidám, örjítően fájdalmas zsidó nőtát zümmögött hozzá.

Markovits diót tört kis zajjal és ő is dümmögött. A dümmögésük összefolyt:

„Ato hu
Geleibt bisztu!
Nit zu kenne
Dem Mencsen
Wer esz nemt dosz cu.
Gott iz a Harr
Der Mencs iz a Narr,
Az es gajt ihm nit
Zájn Parnosze
Iz er zich mecár.
Gájt er in Gass,
Stellt er zich zorgen,
Gájt er
Cwisen de Kromen,
Krigt er nit cu borgen.
Kumt er a hájm,
Zogt er a záj: -
Ribonáj sel Eilom,
Oder gib mir Nachesz
Oder gib mir Frájd,
Oder gib mir Leben,
Oder a ziszen Tajt! . . .“

(Ato hu,
Dicsértessél!
Te vagy az igazságos.
Aki Téged jól ismerjen,
Nincs oly ember már most.
Az Isten az úr,
Az ember bolond.
Ha tépi az élet:
Reménye elszéled
És tépi a gond.
Az utcán ha mén,
Gyötrődik szegény,
A boltokba néz:
Ki hitelbe adna,
Nincs olyan serény.
Ha otthonát éri
Imája felszáll:
Világok ura
Vagy örömet adjál,
Vagy jókat talán,
Vagy adjál könnyü életet
Vagy egy édes halált.)

(Folyt. köv.)

Gyűjtéseink.

Eddigi eredmény: 104,872.54

E héten a következő adományok folytak be hozzánk:

Az új menekült-tömegek részére:

Krausz Lázár, a Schön Jakab utódai cég beltagja (Budapest)	100.— K
Weisz Lázárné (Göncz)	20.— "
Dr. Weber Adolf (Budapest)	20.— "
Deutsch Sámuelné (Kunszentmiklós)	50.— "
Dr. László Mór tűzerőhadnagy (Nyirábrány)	20.— "
Sz. S. főgymn. tanár (Budapest)	20.— "
Weisz Adolf (Rákoskeresztúr)	10.— "
Rosenberg Salamon (Hevescsány) küldeménye ¹⁾	15.— "
Özv. Schack Sámuelné (Soroksár)	10.— "
Szóllósi Károly (Bacza)	10.— "
Natonek Vilmos (Budapest)	5.— "
Reiter Adolf (Nagykároly)	5.— "

Összesen 285 — K

A menekültek részére eddigi gyűjtésünk 11766.60 "

Együtt 12051.50 K

A szentföldi nyomorgó hitfelek számára:

Dr. Schlesinger Sámuel ker. főrabbi (Monor) küldeménye ²⁾	479.46 K
Hoffmann Edéné (Magyaróvár) Krausz Mór rabbi (Komárom) utján	100.— "
Wézel Albert ker. főrabbi (Torda) küldeménye	350.— "
Krausz Mór rabbi (Komárom) küldeménye	100.— "
Baum Márton (Basellár) dr. Neumann József dévai főrabbi utján	52.— "
Dr. Illés Ernő (Gyöngyös) küldeménye ³⁾	40.— "
Dr. Flesch Armin főrabbi (Mohács) küldeménye ⁴⁾	50.— "
Kádár János (Kiskunfélegyháza) küldeménye ⁵⁾	40.— "
Schück Mór vallástanár (Karcag)	30.— "
Schwarcz Samu (Budapest) Feldmann Mózes rabbi utján	15.— "
Simontornyai izr. hitközség	10.— "
Schlesinger Jakab (Déva) Neumann József dr. főrabbi utján	10.— "
Schlesinger Zsigmond hitk. elnök (Türje) és Hirtenstein Adolf rabbi (Zalaszentgrót) gyűjtése ⁶⁾	83.38 "
Leichter Ignác (Üszög) Ladányi Dezső mérnök (Budapest) utján	30.— "
Weil Bernát (Kispest) küldeménye ⁷⁾	52.50 "
özv. Schack Sámuelné (Soroksár)	10.— "
N. N. (Szentgál) Sachs Márton utján	10.— "
Natonek Vilmos (Budapest)	5.— "
Lengyel Pál (Budapest)	5.— "
Friedmann Simon (Budapest)	5.— "
Weisz Miksa (Budapest)	3.— "
Dénes Károly (Kecskemét)	2.— "
Pessin Mózes orosz fogoly (Kecskemét) Dénes Gábor utján	5.— "

Összesen 1487.34 K

A mult hétig kimutatott összeg 45283.77 "

Együtt 46771.11 K

A felépítendő kárpáti zsidó iskolákra (a Közalap akciója):

Láng Károly hitk. jegyző (Bonyhád) küldeménye ⁸⁾	6.— K
Deutsch Sámuelné (Kunszentmiklós)	50.— "
Szabadkai tantestület gyűjtése Rosenstein Samu igazgató utján	50.— "

Összesen 106.— K

A mult hétig kimutatott összeg 11706 51 "

Együtt 11812.51 K

Hósi halált halt zsidó katonák özvegyei és árvái javára (az Egyenlőség alapja a pesti izr. nőegyletnél):

Kellner Dezső kadét (Olasz harctér) Kellner Ignác igazgató (Siklós) utján	10.— K
Sonnenfeld József (Szilasbálhás) Klein Albert rabbi utján	10.— "
Wittenberger Sándor (Élesd)	5.— "
Friedmann Simon (Budapest)	5.— "

Összesen 50.— K

A mult hétig kimutatott összeg 5212 37 "

Együtt 5242.37 K

Az oroszult felvidéki zsidó hitközségek javára: (templomépítésre)

Deutsch Sámuelné (Kunszentmiklós)	50.— K
A mult hétig kimutatott összeg	4106.08 "
Együtt	4156.08 K

Az orsz. izr. patronage-egyesületnek: (zsidó hadiárvák részére)

Krausz Lázár, a Schön Jakab utódai cég beltagja	100.— K
Szalkay Lilly és Magda (Budapest)	5.— "
Összesen	105 — K

A mult hétig kimutatott összeg 2641.45 "

Együtt 2746 45 K

A vak katonák javára:

Templomi adományok a Lipótvárosi Imaház-Egyesület templomában	107.— K
A mult hétig kimutatott összeg	6163 78 "
Együtt	6270.78 K

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesületnek: (elesett tanítók árvái javára)

Templomi adományok a trencsényi izr. hitközségben ⁹⁾	51.— K
A mult hétig kimutatott összeg	200.— "
Együtt	251.— K

Az Egyenlőség által kiosztandó:

N. N. (Szabadka)	20.— K
A mult hétig kimutatott összeg	711.50 "
Együtt	731.50 K

A befolyt 2241 kor. 34 fillérből eljuttattunk: 285 koronát az új menekültek segélyezésére a Székely Ferenc udvari tanácsos elnöke alatt álló segélybizottsághoz; 1487 kor. 34 f-t a palesztinai segítőbizottság elnökéhez, Lederer Sándor dr.-hoz; 106 koronát Baumgarten Lajos urhoz, a Közalap pénztárosa-hoz; 30 koronát a pesti izr. nőegylet Egyenlőség-alapjához; 50 koronát az oroszult felvidéki zsidó hitközségek javára Székely Ferenc udvari tanácsoshoz, a segélybizottság elnökéhez; 105 koronát a patronage-egyesülethez; 107 koronát a vak katonák javára a hadsegélyző bizottság elnökéhez; 51 koronát az orsz. izr. tanítóegyesülethez, az elesett tanítók árvái alapjához és 20 koronát magunk osztunk ki.

Eddigi hadi gyűjtéseink eredménye:

A mult hétig kimutatva 102,631.20 K

Főntebb részletezve az e heti gyűjtés 2241.34 "

Összesen 104,872.54 K

¹⁾ Hozzájárultak: Héber Mórné 10 kor., Weisz Gáborné 5 korona.

²⁾ Hozzájárultak: Polacsek Ignác 102.01 kor., Friedmann Ernőné 21.29 kor., Monori Chevra Kadisa 20 kor., Schlesinger Sámuel dr. 14.90 kor., Balassa Lajos dr. 10 kor., Dabasi Ödön dr. 10 kor., Huppert Jakab dr. 10 kor., Monor-Kerületi Hitelbank 10 kor., Silberberg Mayer 9.48 kor., Szilágyi Ferencné dr. 8.44

NE FOGADJON EL MÁST MINT

TUNGSRAM

FELÍRÁSÚ VALÓDI
DRÓTLACSPAT

HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK ÚTÁNZATOKTÓL!

Gyártja: Az Egyesült Izzólámpa és Villamosági r.-t., Újpest.

kor., özv. Rosenfeld Zsigmondné 5 kor., Szemes Sándor 5 kor., Grosner Józsefné 4 kor., özv. Berger Sándorné 3 kor., Szigeti Sámuel 2.69 kor., Krausz Izrael 2.20 kor., Feuermann Lajosné 2 kor., özv. Feuermann Mórné 2 kor., özv. Glancz Jakabné 2 kor., Goldstein Józsefné 2 kor., Gubmann Zoltán 2 kor., özv. Guszmán Mór: 2 kor., Markbreiter Adolf 2 kor., Szöllösi Zoltán dr. 2 kor., Schtesinger Ignác 1.53 kor., özv. Klein Fülöpne 1.50 kor., özv. Brüller Sándorné 1 kor., özv. Csillag Gyuláné 1 kor., özv. Fuchs Lipótné 1 kor., Grosinger Simon 1 korona, Kaufer Mór 1 kor., László Richárd 1 kor., Lendvai Miklós-1 kor., Popper Ernőné 1 kor., özv. Steiner Lipótné 1 kor., Szántó Lipót 1 kor., Hirschl Béláné 60 fill., Weisz Izidor 69.04 korona, Stern Jenőné 30.18 kor., Kugel Józsefné 15 kor., Nemes Gyula 12 kor., Fried Béla 10 kor., Fuchs Jenő dr. 10 kor., Huppert Sándor 10 kor., Wahl Ferenc 10 kor., Wax Mend 10 korona, Róth Mór 6 kor., Szántó Adolf 5 kor., Balog Ede 4.40 korona Lövy Sándor dr. 4 kor., Szegő Lajos 3.53 kor., László Béla 2.50 kor., Steiner József 2.20 kor., Fried Sándor 2 kor., Gál Antal 2 kor., Guth Zsigmond 2 kor., Hermann Izidor 2 kor., Klein Márton 2 kor., Jász Arnoldné 2 kor., Rosenstein Jolán 2 kor., Goldstein Sándor 1.60 kor., özv. Halász Mórné 1.50 kor., özv. Balla Jenőné 1 kor., Deutsch Józsefné 1 kor., Gelbmann Adolf 1 kor., Gellért Manó 1 kor., Horvát Gyuláné 1 kor., Kohn Ignác 1 kor., Klang Sándorné 1 kor., Lukács Lajosné 1 kor., Sándor Adolf 1 kor., Stanginé 1 kor., Deutsch Ignác 87 fillér.

³⁾ Hozzájárultak: Herz Szidónia, Gyöngyös 20 kor., özv. Herz Dávidné, Temesvár 20 korona.

⁴⁾ Hozzájárultak: Müller Soma dr. 20 kor., Weisz A. Adolf 12 kor., Loschitz Emil 6 kor., ifj. Kramer Antal 4 kor., Miskolczy Hermann 2 kor., Guttmann Antal 1 kor., Guttmann Miksa, Dunaszekcső 2 kor., Fellner Márk, Dályok 2 kor., Perselypénz 1 korona.

⁵⁾ Hozzájárultak: Feuer Sándor 10 kor., Feuer Sámuel 8 kor., Gutfreundné 16 kor., Kádár János 6 korona.

⁶⁾ Hozzájárultak: Misner László 1 kor., Weisz István 50 f., Steiner Irma 1 kor., Stern Salamon 2 kor., Kellner Miksa 2 kor., Hernstein Rózsika 1 kor., Stern Sándor 2 kor., Weisz Netti 1 kor., Stern József 2 kor., Fleiner Jenő 1 kor., özv. Korein Józsefné 1.60 kor., Weisz Miksáné 50 fill., Sándor Irén 60 fill., Morgenstern Henrik 1 kor., Morgenstern J. 40 fill., Hamburger Miksa 98 fill., Mosonyi Vilma 1 kor., Fischer Mihályné 1 kor., Kublin János 2 kor., Perl Dánielné 1 kor., Krausz Mórné 1 kor., Weisz Jakab 1 kor., özv. Krauszné 40 fill., Korein Dávid 1 kor., Stern Manó 1 kor., Stern Samuné 40 fill., Szalai Piroska 50 fill., Haradek Adolf 2 kor., Barta Albert ig.-tan. 2.50 kor., Eisner Sámuel 10 kor., Marton Pál 10 kor., Báron Mór 4 kor., Sonnenschein S. 4 kor., a türjei hitközség 23 kor. Összesen 84.38 kor., melyből a beküldő 1 koronát levelezésre levont.

⁷⁾ Hozzájárultak: Adler Ármín 50 kor., Weil Bernát 2 kor., Feldmár Ernő 50 fill.

⁸⁾ Hozzájárultak: Holländer Ármín 5 kor., Krausz N. Baja 1 kor.

⁹⁾ Hozzájárultak: Singer Samu 10 kor., Szmétana Oszkár 10 kor., Pollák hadapród 5 kor., Schlesinger József 4 kor., Rosenfeld Dávid 3 kor., Bing Samu 3 kor., Friedländer Rafael 1 kor., Engel Ármín 2 kor., N. N. 2 kor., Guttmann Emil 2 kor., Szűsz József 1 kor., Fürst Samu 1 kor., Ardó Károly 5 kor., Schwartz Mór 2 kor.

Pótlás. A Brüll Salamonné (Rakrac) által gyűjtött és dr. Glück Rezső rabbi által 3 hét előtt beküldött összeghez a következők járultak hozzá: Brüll Salamon 10 kor., Pakraci bank 20 kor., Pirk Dávid 15 kor., Schrenger Ignác 2 kor., dr. Glück R. 2 kor., Goldstein 2 kor., Adler Ignác 15 kor., Strausz M. 4 kor., Freund 2 kor., Klein M. 1 kor., Drucker M. 5 kor., Böhm F. 1 kor., Kohn B. 1 kor., Drucker Vilmos 5 kor., König 1 kor., Kessler 1 kor., Rechnitzer 2 kor., Mautner E. 2 kor., Mautner M. 6 kor., Schrenger L. 2 kor., Singer Karolina 2 kor., Mautner S. 2 kor., Mautner Jos. 5 kor., Maschanczker 2 kor., Singer Dano 5 kor., Schücs 2 kor., Stern Zsigmond 2 kor., Kohn W. 5 kor., Dr. Neumann 2 kor.

— Az Országos Izraelita Patronázs-Egyesület purimi gyermeknapja alkalmából befolyt adományok és gyűjtések folytatólagos kimutatása: Rákosligeti izr. hitk. Rónai Bertalan elnök utján 20 K, Mosonmegyei Takarékpénzár, Magyaróvár 20 K, Steinschneider Helén és Viktor, Karánsebes 20 K, Milch Ármín, Komárom 20 K, Kun Henrik hitk. jegyző gyűjtése, Gyulafehérvár 19 K 90 f., Izr. elemi népiskola Trsztena, Weisz Zsigmond tanító gyűjtése 19 K, Deutsch Mór ig. tan. gyűjtése, Szenice 18 K 20 f., dr. Preisz Bernát, Marosberkes 10 K, Bloch Ber-

nát és fia, Marosberkes 6 K, Leopold Dávid, Marosberkes 2 K, Krausz Ármín tanító gyűjtése, Vác 18 K, Weisz Mór gyűjtése, Tótpelsőc 18 K, Brüll Soma, Sásd 18 K, Erdős József tanító gyűjtése, Fegyvernek 17 K 63 f., Krammer Soma tanító gyűjtése, Szendrő 17 K 58 f., Kuttner Miksa ig. tanító gyűjtése, Tab 17 K 48 f., Klein Ábrahám hitk. elnök gyűjtése, Ónod 17 K 40 f., Róna Jakab tanító gyűjtése, Boglár 17 K 40 f., Schreiber József rabbi gyűjtése, Aszód 17 K 40 f., Ehrenguber Sámuel főrabbi gyűjtése, Tasnád 17 K 20 f., Ruhig Lászlóné gyűjtése, Parajd 17 K, Weisz Nátán tanító gyűjtése, Turréte 16 K 50 f., Epstein Klári gyűjtése, Kistelek 16 K 40 f., özv. Barok Józsefné gyűjtése, Tóalmás 16 K, Löbl Jennyke gyűjtése, Alsóárpás 16 K, Ekstein Lipót tanító gyűjtése, Salgótarján 15 K 78 f., Bonyhádi Ignác igazgató és Mendelsohn Salamon tanító gyűjtése, Nagymarton 15 K, dr. Dózsa Simonné gyűjtése, Makó 15 K.

NAPTÁR.

Vasárnap (1916. szeptember hó 17-ike.) 5676. Elul hó 19-ike. Hétfő 20-ika. Kedd 21-ike. Szerda 22-ike. Csütörtök 23-ika. Péntek 24-ike. Szombat 25-ike. Hetiszidra: „Nicovim-Vajelech“ (Mózes V. könyvének 29-ik fejezete 9-ik versétől a 31-ik fejezet végéig.) Haftora: „Szósz-ószisz“ . . . (Jezsaiás könyvének 61-ik fejezete.)

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Szabolcsi Lajos.

Eljegyzési,
Esküvői,
Gyász-

és kereskedelmi hirdetéseket az összes
... lapok részére felvesz ...

GYŐRI-NAGY

hirdető-iroda és reklám-vállalat
Budapest, VII., Erzsébet-körut 19.

Telefon: József 19-95.

* Azonnali belépésre keresek izr. vidéki lányt, ki elvállalja idősebb nő gondozását és a háztartásban segédkezik. Feltétlen megbízható lányok küldjék ajánlkozásukat Moskovitz Zsigmond Tiszaszentmárton, Postamándok.

(i) A Dohány-utcai izraelita templomban egy igen jó helyen lévő férfi ülés az ünnepekre kiadó. Bővebbet az Egyenlőség kiadóhivatalában, Személynök-utca 25.

(i) Gépiróksasszony kezdőfizetéssel azonnal felvétetik. Szombat és ünnepnapokon zárva. Ajánlatokat igényük meglésével kérem „Könnví munka“ jellegére az Egyenlőség kiadóhivatalába küldeni.

* Nevelői állás. Gyermekeim számára izr. tanítót keresek, ki a héber, magyar és német nyelvet tökéletesen bírja. Fizetés: teljes ellátás és 70-80 korona havonta. Ajánlatok küldendők: Wohl Izidor, Pásztó, Heves megye címére.

KITUNÓ KOSER HAZI KÖZTI

Csakis tiszta libazsírral készült ételek úgy délben, mint vacsorára felszolgálatnak „TOCH“ husfűstfődéssel kapcsolatos éttermekben. HÁZI SÜTEMÉNYEK. KIRÁLY-UTCA 2. — ANDRÁSSY-UT 50.

HIRDETMÉNY.

A pesti izr. hitközség **Dohány- és Rombach-utcai** templomába szóló magántulajdont képező és bérbeadás végett nekünk átadott imaszékek bérbeadása (vasárnap) f. é. szeptember hó 17-én kezdődik (VII., Sip-utca 12., II. emelet 14.), amikor is az **első három bérbeadási napon** a mult évi bérlők előnyben részesülnek, új bérlők pedig szerdától fogva bérelhetnek.

A VI., Aréna-ut 55.,
a VII., Wesselényi-utca 44. fiúiskola,
a IX., Páva-utca 39. alatt levő hitközségi imaházak jegyei és

a régi képviselőház (VIII., Főherceg Sándor-utca 8.) üléstermében rendezendő istentiszteletre szóló jegyek ugyancsak a hitközség központi irodájában (VII., Sip-utca 12.) kaphatók.

A bérlés ideje d. e. 9—1-ig.

A hitközség által rendezett **ideiglenes pótimaházak** jegyei szeptember 20-tól (szerda) kezdve válthatók, mindenütt a helyszínen d. e. 9—12 és d. u. 3—5-ig.

Az ideiglenes imaházak mult évi imaszékbérlői a bérbeadási idő első napján (szerdán) elővételi jogot gyakorolhatnak.

Ideiglenes imaházak a következő helyeken lesznek:

V., Arany János-utca 34. sz.

VI., Andrassy-ut 67. sz.

VI., Teréz-körut 1/b. sz.

VII., Sip-utca 12. sz. (leányiskola).

VII., Wesselényi-utca 17. sz.

VIII., Rákóczi-ut 47. sz.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

PÁLYÁZATOK.

PÁLYÁZAT.

Hitközségünkben egy metsző-előimádkozói állás kerül betöltésre. Javadalmazás 1200 korona, lakás, és tetemes mellékjövedelem. Jó előimádkozók küldjék okmányaikkal felszerelt kérvényeiket, életkorukat és családtagjaik számát is feltüntetve, alanti címre. Az állás az ünnepek előtt elfoglalandó.

Csabrendek, 1916. szeptember 5.

Rabinek Sámuel
elnök.

Zsidó pensionátus és felsőbb leányiskola

HERMINE WOLFF, WIESBADEN, Kapellenstr. 81.

Tanítványok felvétele bármikor. Prospektusok és közelebbi értesítés végett sziveskedjék a tulajdonoshoz fordulni.

Lipótvárosi Továbbképző, Nyelv-iskola és Kereskedelmi Tanfolyam

Budapest, V., Falk Miksa-utca 13.

Nyelviskola fiúk és felnőttek számára is. :: Beiratás naponta. Vidéki leányok számára penzióról gondoskodom. Bővebb felvilágosítást és prospektust küld

Telefon 116-95.

FECHNER HENNY igazgatónő.

A Pesti Chevra Kadisa előljárósága mély megilletődéssel jelenti, hogy

Glück Ármin úr

a pesti chevra kadisa felügyelője és pénztárosa folyó hó 10-én tevékeny életének 56-ik évében rövid szenvedés után elhunyt.

A megdicsőült negyedszázadon keresztül fáradhatlan szorgalommal, hűséggel és odaadással szolgálta az intézetet.

A boldogult hült tetemei folyó hó 11-én, hétfőn, délután 5 órakor a központi izraelita temető halottsházából örök nyugalomra kísértettek.

Budapest, 1916. évi szeptember havában.

Legyen áldott emlékezete!

Strasser Izidor és neje Wassermann Mary a maguk, valamint az összes rokonság nevében megtört szívvel és kimondhatatlan fájdalommal elteve tudatják, hogy imádott második fiuk, utolsó gyermekük

Strasser György

a 7-ik honvéd-huszárezred hadapródjelöltje

gyorsan követvén az északi harctéren elesett szeretett bátyját a halálba, folyó hó 3-án 28 éves korában az Erdős-Kárpátokban hősi halált lelt.

Budapest, 1916. szeptember 13.

Sirba szállt vele utolsó reménységünk, végső vigaszunk.

בית הכנסת

PÓT-IMAHÁZ

VI., Hermína-ut 47. sz.

Értesitem a szegényebborsu zsidóhitsorsosaimat, hogy úgy mint az előbbeni években, ezidén is helyiségeimben jó előimádkozókkal és magyar hitszónokkal

ה'תרע"ז **istentiszteletet** tartatok,

K 1-50 számozott ülésű és 80 filléres beiepő-jegyek, melyek az összes ünnepnapokra érvényesek. már most kaphatók fenti cím alatt. Tisztelettel! **Völgyesi Adolf.**

KOCH JENŐ

FOLYTONÉGÓ ÉS MEIDINGER KÁLYHAGYARA

Budapest, VI. Szondy-utca 53. sz.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Külön mintatermek. **Telefon 8—69.**

FÁJÓS LÁBAKRA ajánlja —
FEGERŐ ADOLF FIA készítményen
ortopéd orv. főmester
Budapest, Kossuth Lajos-u. 4

Vizketegséget, sömört

legbiztosabban elmulasztja a „Barna zsír”.

Kis tégely K 1.60, nagy tégely K 3.—, családi adag K 9.—

Utastással rendelhető: **Dr. FLESCHE** E. „Korona” gyógytárából, Győr.

Zálogcédulát, brilliántot, gyöngyöt, drágakövet, aranyat, ezüstöt, ékszer, régiséget, képet, műtárgyat, régi porcellánt veszek és eladok **KERTÉSZ, óras, ékszerész** Budapest Király-utca 85. Meghívásra jövök. Telefon 59—48.

Elegáns vendéglő

nyáron át kerthelyiség.

NEIGER J.

Ujonnán berendezve. Izletes jó ételek. Kitűnő italok. Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal
 ☉ ☉ díszes szalon. ☉ ☉

BUDAPEST, VI. TERÉZ-KÖRUT 4. SZÁM.

Az elhízás kitűnően bevált ellenszere az aranyérmekkel és oklevelekkel kitüntetett „Dakodin”. Nincs tulerős test, nincs kiálló csipő többé, hanem csak karcsu, elegáns alak és kecses termet. Nem orvosság ez, nem titkos szer, csupán a tulerős, de egészséges egyének biztos eszköze a normális testalkat elnyerésére. Diétát nem kell tartani s nem szükséges a megszokott életrend megváltoztatása. A hatás mégis meglepő. Egy csomagnak, amely egy egész hónapra elégséges. 7 K 50 fill. az ára, két csomagé 14 K. Kapható a pénz előleges beküldése, vagy utánvét mellett. Gyártelep: Hyvarion & Co. Newyork. Egyedüli szétküldési hely: Gross Antal kiviteli háza, Budapest, VIII., József-körut 23—25. sz.

NEUMAYER FÜLÖP

BUDAPEST, DEÁK FERENC-TÉR 1.

(ERZSÉBET-TÉR SAROK.) Tel. 11-21.

zsa-szőnyegek, függönyök, ágy és takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindenféle belföldi és valódi perasztalterítők, asztalterítők, és egyéb gyártmányok.

Izraelita Szentegyletek figyelmébe!

התורה קדיש szentegyletek részére mindennemű

GYÁSZKOCSIK

התורה קדיש gyázkocsi felszerelések kocsis- és szolgáltonyók.

Képes árjegyzéket kívánatra ingyen küld

Budapesti Gyázkocsigyár, Nagymező-utca 46.

ZSÁK, zsinag és ponyva

legmegbízhatóbb szállítója:

SCHILLINGER MIKSA

Budapest, V., Rudolf-rakpart 7.

Telefon 45—6.

Alapított 1878.

Zsák- és ponyvakölcsönzés.

Varrógépet vadonatúj hajócskás 70 K-ért; elsőrendű, német gyártmányú ivhajóst nagyorsóval, 90, karika-hajóst 110, Centralbobint 120 koronáért szállít 5 évi jótállással **KRAUSZ HENRIK Budapest, IV., Veres Pálné-utca 30.**

Árjegyzék ingyen. Csakis ujdonatú gépeket árusítok.

Csomagoláshoz

ma már minden praktikus kereskedő új erőpapir

Spárgát

használ. •• Gyártmányunk „Textil” az új erőpapir spárga mindenre kiválóan alkalmas, mert a legerősebb.

Mintát kipróbálásra szívesen küld

Magyar Textilpar r.-t.

Rózsahegy-Fonógyár.

Legszebb és legerősebb

SIRKÖVEK

műköből 50-től 75 százalékig olcsóbbak, mint a természetes kőből készültek. :: Legmesszebbmenő garanciát nyújtunk. :: Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

MELOCCO-féle részvénytársaság

Budapest, IX., Ferenc-körut 41.

Telefon: József 40-86—40-87.

Zsákok Ponyvák

szalmazsák
fejvankos
pokrócz
zsinagok
italvedrek

**Nagel Adolf Budapest,
V., Arany János-utca 10.**

Telefon: 104-10, 80-82, 35-92. Távirat: NAGELA.

Ezredéves
országos kiállítás:
diszoklevél.

Ezredéves
országos kiállítás:
diszoklevél.

MAGYAR FÉM- és LÁMPAÁRUGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST—KŐBÁNYA.

**Petroleum-
lámpák**

a legegyszerűbb
kiviteltől a leg-
pazarabbig.

**Légszesz- és
villamos csil-
lárok.**

**Fém- és disz-
mütárgyak.
Valódi király-
olaj**

a legjobb biztonsági petroleum.

Raktárak: Budapesten: I., Szilágyi Dezső-tér 3. V., Gizella-tér 1. VII., Erzsébet-körut és Barcsay-utca sarkán. VIII., Üllői-ut 2, Kálvin-tér sarkán. X., Jászberényi-ut. — Pozsony: Lőrinc-kapu-utca. — Kolozsvár: Mátyás király-tér 3. — Debrecen: Simonffy-utca.